

Polskie Towarzystwo Historyczne
Oddział w Częstochowie



TOM VI

Częstochowa 2016

CZĘSTOCHOWSKIE
TEKI HISTORYCZNE

TOM VI

Polskie Towarzystwo Historyczne Oddział w Częstochowie

CZĘSTOCHOWSKIE TEKI HISTORYCZNE

ROCZNIK

Tom VI

Częstochowa 2016

Komitety Redakcyjny:

dr hab. Marcei Antoniewicz, prof. AJD; dr Katarzyna Chmielewska (AJD); prof. dr hab. Andrzej Chwalba (UJ); dr hab. Maciej Janik, prof. AJD; dr Barbara Kowalska (AJD); prof. Igor Kriwoszeja (Humań); dr hab. Robert Majzner, prof. AJD; dr Norbert Morawiec (AJD); prof. Evgen Sinkevich (Mikołajów); prof. dr hab. Tadeusz Srogosz (AJD); dr hab. Maciej Trąbski, prof. AJD, prof. dr hab. Dariusz Złotkowski (AJD); prof. dr hab. ks. Jan Związek (AJD).

Redaguje zespół:

dr hab. Maciej Trąbski, prof. AJD – redaktor naczelny;
dr Norbert Morawiec – zastępca redaktora;
dr Barbara Kowalska – sekretarz;
dr Katarzyna Chmielewska – redakcja językowa;
mgr Rafał Terszak – redakcja językowa (j. angielski).

Recenzenci Zewnętrzni:

dr hab. Tomasz Ciesielski, prof. UO; dr hab. Agnieszka Czajkowska, prof. AJD; dr hab. Maciej Franz, prof. UAM; dr hab. Witold Jarno, prof. UŁ; dr hab. Jarosław Kita, prof. UŁ; dr hab. Agata Kluczek (UŚ); dr hab. Jolanta Kolbuszewska prof. UŁ, prof. Tetiana Kuznec (Humań); dr hab. Kazimierz Miroszewski (UŚ); prof. dr hab. Mirosław Nagielski (UW), dr hab. Dariusz Nawrot, prof. UŚ; dr hab. Tomasz Nodzyński, prof. UZ; prof. Dmitrij Redin (Jekaterynburg); dr hab. Irena Rolska, prof. KUL; prof. dr hab. Aleksander Smoliński (UMK); dr hab. Agnieszka Teterycz-Puzio, prof. AP; dr hab. Filip Wolański (UWr.); prof. Aleš Zářický (Ostrawa).

Adres Redakcji:

42-200 Częstochowa, al. Armii Krajowej 36a
www.pthczest.ajd.czyst.pl

Kontakt:

pthczest@ajd.czyst.pl

© Polskie Towarzystwo Historyczne Oddział w Częstochowie

ISSN: 2450-4688

Projekt okładki i przygotowanie do druku:

Kamil Kacperak

Druk:

Wydawnictwo Solaris
11-034 Stawiguda,
ul. Warszawska 25 A

Wersja papierowa czasopisma jest wersją pierwotną (referencyjną).

Redakcja nie odpowiada za treści publikowane w tekstach.

SPIS TREŚCI

ARTYKUŁY

ŁUKASZ PABICH

- Najazd kozacko-rosyjski na powiat lelowski w 1707 roku
w świetle źródeł proveniencji kościelnej 11

WITALIJ BOHATYREWICZ

- Z dziejów meblarstwa w Wielkim Księstwie Litewskim w XVIII wieku 37

NATALLIA SLIŽ

- Zamki grodzieńskie w drugiej połowie XVIII wieku 51

PRZEMYSŁAW GORZAŁKA

- Komisja Rządząca z 1807 roku – polski rząd czy władza
wykonawcza francuskiego zdobywcy? 91

ANETA A. DUDA

- Rodzina Lubomirskich i ich dobra rówieńskie
na Wołyniu w XIX–XX wieku 107

AGATA BORAL

- Struktura organizacyjna częstochowskiego magistratu
w latach 1918–1939, ze szczególnym uwzględnieniem
Referatu (Wydziału, Oddziału) Oświaty i Kultury 127

JAROSŁAW KRASNODEBSKI

- Stanisławów na Powszechnej Wystawie Krajowej
w Poznaniu w 1929 roku 149

ЛАРИСА АРЖАКОВА

- Еще раз о польском вопросе 169

ANDRZEJ TICHOMIROW

- Zachodniorusizm jako światopogląd: historia i kontynuacje 183

MACIEJ JANIK, MAREK NITA

- Mały region w dokumentacji archiwalnej wielkiego imperium 207

MACIEJ JANIK

- Archiwum jako instytucja regionalnej pamięci społecznej 221

TEKSTY ŹRÓDŁOWE

JAROSŁAW DURKA

- Uroczystości jasnogórskie 3 maja 1968 roku
w materiałach Służby Bezpieczeństwa 235

RECENZJE

DOMINIKA RYCHEL-MANTUR

Bitwa pod Szczekocinami wciąż bez nowych ocen [rec. Maciej Maciejak,
Bitwa pod Szczekocinami 6 czerwca 1794, Wydawnictwo Inforteditions,
Zabrze-Tarnowskie Góry 2014, ss. 348] 265

SEBASTIAN LIWOCH

Czołgi pod Częstochową [rec. Adam Kurus, *Czołgi na przedmieściach.
7. Dywizja Piechoty w obronie Częstochowy*,
Wydawnictwo NapoleonV, Oświęcim 2015, ss. 512] 271

MARZENA FORMA

Muzyka w Częstochowie [rec. Wanda Malko, *70 lat Orkiestry Symfonicznej
w Częstochowie: Filharmonia Częstochowska im. Bronisława Hubermana
1945–2015*, Wydawnictwo Filharmonii Częstochowskiej
im. Bronisława Hubermana, Częstochowa 2015, ss. 549] 277

PASJONACI HISTORII

ARTUR KRAMER

Garnizon Fortecy Częstochowskiej 285

NOTY O AUTORACH 291

WYKAZ SKRÓTÓW ZASTOSOWANYCH W PRZYPISACH 293

CONTENTS

ARTICLES

ŁUKASZ PABICH

- Cossack-Russian invasion on the district below in 1707
in the light of sources of the church provenance 11

WITALIJ BOHATYREWICZ

- An excerpt from furniture making in the Grand Duchy
of Lithuania in XVIII century 37

NATALLIA SLIŽ

- Grodno castles in second half of 18th century 51

PRZEMYSŁAW GORZAŁKA

- The Ruling Commission 1807 – Polish Government
or the Executive Arm of the French Authorities? 91

ANETA A. DUDA

- Lubomirski family and their property Rivne in Volyn
in the XIX–XX century 107

AGATA BORAL

- The organizational structure of the municipality of Czestochowa
in the years 1918-1939, with particular emphasis of the Commission
(the Division and the Department) of Education and Culture 127

JAROSŁAW KRASNODEBSKI

- Stanisławów on the Polish General Exhibition in Poznan in 1929 149

ЛАРИСА АРЖАКОВА

- Once again about the Polish question 169

ANDRZEJ TICHOMIROW

- Westrus'ism as a worldview: history and continuation 183

MACIEJ JANIŁ, MAREK NITA

- Little region in archival documentation of great empire 207

MACIEJ JANIŁ

- Archive as an institution of regional social memory 221

TEXT SOURCES

JAROSŁAW DURKA

- Jasna Góra ceremonies on 3rd may 1968 in the documents
of the security service 235

REVIEWS

DOMINIKA RYCHEL-MANTUR

The battle of Szczekociny still without new appraisals [rec. Maciej Maciejak, *Bitwa pod Szczekocinami 6 czerwca 1794*, Wydawnictwo Inforteditions, Zabrze-Tarnowskie Góry 2014, ss. 348] 265

SEBASTIAN LIWOCH

Tanks near Czestochowa [rec. Adam Kurus, *Czołgi na przedmieściach. 7. Dywizja Piechoty w obronie Częstochowy*, Wydawnictwo NapoleonV, Oświęcim 2015, ss. 512] 271

MARZENA FORMA

Music in Czestochowa [rec. Wanda Malko, *70 lat Orkiestry Symfonicznej w Częstochowie: Filharmonia Częstochowska im. Bronisława Hubermana 1945–2015*, Wydawnictwo Filharmonii Częstochowskiej im. Bronisława Hubermana, Częstochowa 2015, ss. 549] 277

HISTORY ENTHUSIASTS

ARTUR KRAMER

Garrison Fortress of Czestochowa 285

AUTHOR NOTES 291

LIST OF ABBREVIATIONS USED IN THE FOOTNOTES 293

Jarosław Durka

(Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie
Uniwersytet Opolski)

UROCZYSTOŚCI JASNOGÓRSKIE 3 MAJA 1968 ROKU W MATERIAŁACH SŁUŻBY BEZPIECZEŃSTWA

Lata 1967–1968 obfitowały w wydarzenia, które spowodowały wzmożenie czujności aparatu bezpieczeństwa w Polsce. U podłoża leżała prowadzona przez rząd polityka zagraniczna. Była ona odbiciem mocarstwowego stanowiska Związku Radzieckiego, wspierającego państwa arabskie w wojnie sześciodniowej z Izraelem (5–10 czerwca 1967). W dniu 19 czerwca 1967 r. I sekretarz Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej Władysław Gomułka na VI Kongresie Związków Zawodowych ostro skrytykował Izrael. Rozpoczęła się kampania antyżydowska i doszło do tarć frakcyjnych w PZPR, a także wzrostu nastrojów antysemickich w społeczeństwie¹. W wielu instytucjach, a przede wszystkim w wojsku², doszło do czystek i represji w stosunku do osób pochodzenia żydowskiego. Spowodowało to niepokoje społeczne i poczucie braku poszanowania praw obywatelskich³. Ponadto na sytuację w Polsce wpływ zaczęły wywierać zmiany polityczne w Czechosłowacji. Polskie władze były mocno zaniepokojone tymi wydarzeniami, gdyż od stycznia 1968 r. rząd Aleksandra Dubčeka rozpoczął reformy, mające na celu złagodzenie systemu reżimowego państwa socjalistycznego. „Praska wiosna” spotkała się z krytyką nie tylko rządu polskiego, ale przede wszystkim władz Związku Radzieckiego. Podobne stanowisko prezentowały rządy większości państw pozostających pod wpływami Moskwy. Napięcie w krajach bloku wschodniego wzrastało, co w konsekwencji, w sierpniu tego roku miało doprowadzić do interwencji wojsk Układu Warszawskiego w Czechosłowacji. W operacji „Dunaj” wzięło udział także wojsko polskie⁴.

Atmosfera konfrontacji i reżimowe posunięcia polskich władz doprowadziły w marcu 1968 r. do kryzysu politycznego, zapoczątkowanego demonstracjami studentów. Do protestów doszło w miastach, w których znajdowały się ośrodki akademickie, przede wszystkim w Warszawie, Gdańsku, Gliwicach,

¹ J. Eisler, *Polski rok 1968*, Warszawa 2006, s. 39–51.

² Ibidem, s. 462–515; L. Kowalski, *Jaruzelski generał ze skazą. Biografia wojskowa generała armii Wojciecha Jaruzelskiego*, Poznań 2012, s. 371–398.

³ J. Eisler, op. cit., s. 104–158.

⁴ L. Kowalski, op. cit., s. 398–417. Szerzej: Ł. Kamiński, *Wokół praskiej wiosny. Polska i Czechosłowacja w 1968 roku*, Warszawa 2004.

Katowicach, Krakowie, Lublinie, Łodzi, Poznaniu, Szczecinie i Wrocławiu. Wystąpienia studentów zostały brutalnie stłumione siłami Milicji Obywatelskiej i Ochotniczych Rezerw Milicji Obywatelskiej. W innych miastach demonstracje miały zdecydowanie łagodniejszy przebieg, np. w Opolu, Bydgoszczy i Toruniu. Dochodziło też do manifestowania poparcia dla studentów w miastach, w których nie było ośrodków akademickich, np. w Tarnowie i Legnicy⁵.

W Częstochowie próbowano wzniecić wiece i manifestacje, w czym prym wiedli studenci Politechniki Częstochowskiej. Jednak nie doszło tu do jakiegś silniejszej akcji protestacyjnej, mimo że studenci próbowali włączyć do swoich działań młodzież szkół średnich. Do pierwszej demonstracji doszło spontanicznie w nocy z 11 na 12 marca, gdy studenci zaprotestowali przeciwko kontroli przeprowadzonej przez milicję w akademikach Politechniki Częstochowskiej. Przeszli wtedy ulicami miasta pod budynek, w którym mieszkał rektor uczelni, a także przewodniczący Miejskiej Rady Narodowej i jeden z sekretarzy Komitetu Miejskiego PZPR. Grupa 200–250 osób wznosiła okrzyki popierające protest studentów z Warszawy i reformy w Czechosłowacji. Zorganizowana w dniu 15 marca demonstracja została zatrzymana na rondzie przy ul. Jasnogórskiej i Wolności, a następnie rozpędzona siłami milicji i ORMÓ⁶.

Władysław Gomułka, krytykując studentów⁷, podkreślił żydowskie pochodzenie niektórych liderów. Znowu nasiliło to kampanię antysemitką. Konsekwencją były kolejne protesty, w których domagano się przestrzegania praw obywatelskich i złagodzenia cenzury⁸.

Swój sprzeciw wobec władz wyraziły też władze Kościoła katolickiego w Polsce. W dniu 21 marca Episkopat wystosował list do premiera Józefa Cyrankiewicza, w którym krytykował posunięcia władz PRL, zwłaszcza stosowane represje wobec młodzieży. Hierarchowie Kościoła domagali się od rządu uwolnienia aresztowanych i zaniechania agresywnej propagandy w prasie⁹. Głos ten był niezwykle istotny i należał do najważniejszej instytucji opozycyjnej w Polsce. Podobne stanowisko, popierające młodzież, zajął prymas Polski kardynał Stefan Wyszyński w przemówieniu do nauczycieli w dniu

⁵ Na temat wydarzeń z marca 1968 r. istnieje już bogata literatura. Vide: J. Eisler, *Marzec 1968. Geneza, przebieg, konsekwencje*, Warszawa, 1991; idem, *Polski rok 1968...*, op. cit.; P. Madajczyk, *Cień roku '68*, Warszawa 2012; W. Jarząbek, P. Madajczyk, J. Szymonczek, *1968 and the Polish – West German Relations*, Warszawa 2013.

⁶ Szerzej: J. Neja, *Katowice i województwo katowickie*, [w:] *Oblicze Marca 1968*, red. K. Rokicki, S. Stępień, Warszawa 2004, s. 104–107; J. Eisler, *Polski rok...*, op. cit., s. 308, 357; T. Wolsza, *Częstochowa w latach 1957–1970*, [w:] *Częstochowa. Dzieje miasta i Klasztoru Jasnogórskiego*, t. 4: *Dzieje miasta i klasztoru po 1945 roku*, red. K. Kersten, Częstochowa 2007, s. 178–182; S. Fertacz, K. Miroszewski, *Marzec 1968 roku w województwie katowickim*, Katowice 2009, s. 46–62.

⁷ Część tego wystąpienia znalazło się w *Polskiej Kronice Filmowej* – vide: KronikaRP, PKF/12B, <http://www.kronikarp.pl/szukaj,10964,tag-689447,strona-1> [dostęp 10.11.2015].

⁸ J. Eisler, *Polski rok 1968...*, op. cit., s. 431.

⁹ 21 marca 1968, Warszawa, *Pismo konferencji Episkopatu Polski do Premiera J. Cyrankiewicza potępiające metody stosowane przez Służbę Bezpieczeństwa oraz popierające postulaty młodzieży akademickiej*, [w:] P. Raina, *Kościół w PRL. Kościół katolicki a państwo w świetle dokumentów 1945–1989*, t. 2: *lata 1960–74*, Poznań 1995, s. 500–501; B. Fijałkowska, *Partia wobec religii i Kościoła w PRL*, t. 2, cz. 2: *1964–1970*, Olsztyn 2001, s. 176.

30 marca. Ponadto w „Słowie” biskupów odczytanym z ambon następnego dnia krytykowano brutalne metody stosowane przez Służbę Bezpieczeństwa¹⁰. W konsekwencji wzmoгло to czujność władz państwowych i obserwację kolejnych kroków hierarchów kościelnych. Wszystkie publiczne wystąpienia duchownych katolickich były szczególnie uważnie śledzone przez funkcjonariuszy aparatu bezpieczeństwa. Biskupi powstrzymywali się jednak od wypowiedzi na temat kampanii antysemickiej, gdyż traktowali to jako element walki o władzę wewnątrz PZPR¹¹. Z ambon nie nawoływano do konfrontacji, ale do zaprzestania stosowania siły i do utrzymania pokoju, była więc to postawa wyważona, ale jednak krytyczna wobec rządu. Kościół nadal pozostawał przeciwnikiem władz PRL¹².

W 1968 r. panowała więc silna atmosfera konfrontacji rządu ze środowiskami opozycyjnymi. Odbiciem tego stały się przygotowania Służby Bezpieczeństwa do zabezpieczenia uroczystości kościelnych mających się odbyć w dniu 3 maja w Częstochowie. Jasna Góra, przez wielu traktowana jako stolica Kościoła katolickiego w Polsce, także tego dnia stała się celem pielgrzymek. Podczas obchodów święta Najświętszej Marii Panny Królowej Polski obecny był prymas Polski ks. kardynał Stefan Wyszyński. Zapowiedź jego pobytu w Częstochowie stała się dodatkowym bodźcem dla Służby Bezpieczeństwa do opracowania szczegółowego planu operacji mającej na celu obserwację i zabezpieczenie przed incydentami i próbom inicjowania manifestacji antyrządowych, które mogłyby towarzyszyć uroczystościom religijnym. Choć protesty studenckie w marcu tego roku nie miały w Częstochowie burzliwego przebiegu, to analiza materiałów pokazuje, że do studentów podchodzono z ostrożnością i uważnie obserwowano miejsca, w których się gromadzili. Ponadto, na uroczystości przybywało wielu pielgrzymów, w tym niedawno protestującej młodzieży. Obserwacja ich zachowania wydawała się niezwykle uzasadniona. Stąd szczegółowo opracowane plany operacyjne aparatu bezpieczeństwa.

Zachowane dokumenty pozwalają określić możliwości operacyjne Służby Bezpieczeństwa, stan siatki tajnych współpracowników i stosowane środki techniczne. Wskazują, że Częstochowa w 1968 r., w czasie najważniejszych uroczystości kościelnych, stawała się miejscem wydarzeń pierwszoplanowych o znaczeniu ogólnonarodowym.

Publikowane poniżej materiały znajdują się w zasobie archiwalnym Instytutu Pamięci Narodowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Katowicach pod sygnaturą *IPN Ka 056/156 t. 1*. Teczka nosi tytuł *Materiały dotyczące uroczystości kościelnych na Jasnej Górze dnia 03-05-1968 r.* Jako aktotwórca figuruje Komenda Wojewódzka Milicji Obywatelskiej w Katowicach. Wszelkie podkreślenia i naniesione różnymi kolorami uwagi i poprawki zostały przez autora uwzględnione i ujęte w formie przypisów. Dokumenty nr 1, 2, 3 zostały sporządzone w formie maszynopisu, a dokument nr 4, czyli wykaz tajnych współpracowników, w oryginale jest rękopisem. Materiały te nie były dotąd publikowane.

¹⁰ B. Fijałkowska, op. cit., s. 176–177.

¹¹ J. Żaryn, *Dzieje Kościoła katolickiego w Polsce (1944–1989)*, Warszawa 2003, s. 274–275.

¹² A. Dudek, R. Gryz, *Komuniści i Kościół w Polsce (1945–1989)*, Kraków 2006, 267–268.

Dokument 1.

Częstochowa, dnia 2.V.1968 r.

^aPROGRAM^{a13}

Uroczystości kościelnej w dniu 3.V.1968 r. na Jasnej Górze w Częstochowie z okazji święta Najświętszej Marii Panny Królowej Polski

¹⁴

^bDnia 2.V.1968 r.^{b15}

godz. 18,40 – procesja eucharystyczna po wałach¹⁶, nabożeństwo z kazaniem /nazwisko kaznodzieja w ustaleniu/, prowadzi bp ABLEWICZ¹⁷
- kazanie bp ZARĘBA¹⁸.
Apel Jasnogórski – bp ABLEWICZ.

^cDnia 3.V.1968 r.^{c19}

godz. 01,00 – odsłonięcie obrazu
" 6,00 – nabożeństwo /godzinki/ i kazanie, które wygłosi O. Ferdynand Pasternak²⁰
" 9,00 – Msza św. i kazanie /nazwisko kaznodzieja w ustalaniu/
" 10,40 – procesja po wałach z obrazem niesionym przez deleg.[ację – dop. J.D.] krakowską w strojach regionalnych
" 11,00 – Słowo powitalne Episkopatu - bp BAREŁA²¹
" 11,30 – Suma pontyfikalna – celebry abp BARANIAK²², kazanie wygłosi kard. WOJTYŁA²³, odnowienie ślubów przeprowadzi kard. WYSZYŃSKI²⁴
" 16,00 – Nabożeństwo różańcowe, kazanie wygłosi O. Józef PŁATEK²⁵
" 17,00 – Misterium – słuchowisko p.t. „Nie ma większej miłości”

¹³ ^{aa} Tekst podkreślony.

¹⁴ Podkreślenie na szerokości całego tekstu.

¹⁵ ^{bb} Tekst podkreślony.

¹⁶ W oryginale: włach.

¹⁷ Bp Jerzy Ablewicz (1919–1990) – biskup diecezjalny tarnowski w latach 1962–1990.

¹⁸ Bp Jan Zaręba (1910–1986) – biskup pomocniczy wrocławski w latach 1963–1969, a w latach 1970–1986 biskup diecezjalny wrocławski.

¹⁹ ^{cc} Tekst podkreślony.

²⁰ O. Stanisław Ferdynand Pasternak (1921–1999) – paulin, w latach 1963–1966 prokurator generalny zakonu, doktor prawa kanonicznego, a następnie profesor Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie. Vide: J. Wroceński SCJ, *Ks. prof. Stanisław Ferdynand Pasternak (1921–1999)*, „Prawo Kanoniczne” 2000, nr 1–2, s. 3–9.

²¹ Bp Stefan Bareła (1916–1984) – biskup diecezjalny częstochowski w latach 1964–1984.

²² Abp Antoni Baraniak (1904–1977) – arcybiskup metropolita poznański w latach 1957–1977.

²³ Kard. Karol Wojtyła (1920–2005) – arcybiskup metropolita krakowski w latach 1964–1978, a w latach 1978–2005 papież Jan Paweł II.

²⁴ Kard. Stefan Wyszyński (1901–1981) – arcybiskup metropolita gnieźnieński i warszawski w latach 1948–1981.

²⁵ O. Józef Stanisław Płatek (ur. 1936) – paulin, w latach 1975–1977 przeor Jasnej Góry, a w latach 1978–1984 generał zakonu.

- ” 18,30 – Nabożeństwo celebrowane przez kard. WOJTYŁĘ,²⁶
odnowienie ślubów, kazanie – kard. WYSZYŃSKI
- ” 20,00 – Apel Jasnogórski

Źródło: Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu Oddziału w Katowicach, sygn. IPN Ka 056/56, t. 1: Materiały dotyczące uroczystości kościelnych na Jasnej Górze dnia 03-05-1968 r., k. 2.

Dokument 2.

„ZATWIERDZAM”

Katowice, dnia ^a23.IV.^{a27} 1968 r.

^bI Zastępcą

Komendanta

Wojewódzkiego

MO ds Służby

Bezpieczeństwa

w Katowicach

ppłk mgr inż.

Wł. Kruszyński^{b28}

Dnia^c ^{c29}1968 r.

^dPLAN^{d30}

OPERACYJNEGO ZABEZPIECZENIA UROCZYSTOŚCI KOŚCIELNEJ
NA JASNEJ GÓRZE W CZĘSTOCHOWIE W DNIU³¹ 3.V.1968 R.

Impreza kościelna w dniu 3. V. br. na Jasnej Górze w Częstochowie jest dopiero po raz trzeci przez Episkopat organizowana. W roku 1966 /milenijnym/ była ona zapoczątkowana i ustanowiona do corocznych obchodów.

Tegoroczna uroczystość kościelna na Jasnej Górze będzie miała wymowę „zadośćuczynną = błagalną” i zainauguruje całoroczne modlitwy maryjne w intencji „ratowania Narodu od zagrożeń moralnych”.

Uroczystość będzie miała charakter ogólnokrajowy, a jej program m.in.³² przewiduje:

- obecność całego episkopatu z WYSZYŃSKIM na czele /odbędzie się plenarne

²⁶ W oryginale bez przecinka.

²⁷ ^{aa} Tekst odrębny kolorem niebieskim, wpisany w lukę podkreśloną kolorem czarnym.

²⁸ ^{bb} Pieczęć w kolorze niebieskim i nieczytelny podpis. Pieczęć w miejscu podkreślonym kolorem czarnym. Płk Włodzimierz Kruszyński (ur. 1929) w latach 1968–1968 był I zastępcą komendanta wojewódzkiego MO ds. bezpieczeństwa SB w Katowicach. Vide: W. Dubiański, *Województwo katowickie*, [w:] *Aparat bezpieczeństwa w Polsce. Kadra kierownicza*, t. 2: 1956–1975, red. P. Piotrowski, Warszawa 2006, s. 66; *Biuletyn Informacji Publicznej*, Instytut Pamięci Narodowej Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, <http://katalog.bip.ipn.gov.pl> [dalej: *Biuletyn*] [dostęp 28.11.2015].

²⁹ ^{cc} Luka podkreślona kolorem czarnym.

³⁰ ^{dd} Tekst podwójnie podkreślony kolorem czarnym.

³¹ W oryginale: INIU.

³² W oryginale: m.inn.

posiedzenie episkopatu/;

- delegacje kleru ze wszystkich diecezji;
- przemówienia kard. WYSZYŃSKIEGO oraz innych biskupów;
- ogłoszenie rozpoczęcia akcji „ratowania Narodu od zagrożeń moralnych”.

W celu mobilizacji wiernych – episkopat wydał list na temat „laicyzacji Narodu Polskiego”, który ma być czytany z ambon wszystkich kościołów w kraju 28.IV.br.

Poszczególne kurie biskupie natomiast – w wydanych okólnikach duszpasterskich m.in.³³ zalecają księżom, aby organizowali i zachęcali wiernych do indywidualnych wyjazdów na uroczystość 3 majową do Częstochowy.

Osoby, które indywidualnie tam wyjadą – mają obowiązek na miejscu w Częstochowie łączyć się w zwarte grupy i na teren Jasnej Góry wchodzić jako pielgrzymka, na której czele obowiązany jest być delegowany ksiądz.

W dniu 3 maja br. we wszystkich parafiach mają się odbyć uroczyste nabożeństwa wieczorowe, podczas których czytane będzie specjalne orędzie episkopatu.

Przeor klasztoru jasnogórskiego złożył już do Prezydium MRN [Miejskiej Rady Narodowej – dop. J.D.] w Częstochowie pisemne powiadomienie o terminie mającej się odbyć uroczystości.

Opierając się na doświadczeniach lat ubiegłych, jak też uwzględniając potrzebę operacyjnego zabezpieczenia wymienionej uroczystości kościelnej – planuje się:

I. ^eKIERUNKI DZIAŁANIA^{e34}

1. Kontynuować pracę rozpoznawczą w zakresie:

- ujawniania zamierzeń i działań przygotowawczych organizatorów, zapewniając w szczególności ustalenie ewentualnych zmian w znanych już założeniach i w programie organizatorów;

f- organizowania dopływu informacji z kół zbliżonych do organizatorów i ze środowiska kleru, jak też aktywu świeckiego celem zorientowania się o nastrojach i komentarzach w związku z przygotowywaną uroczystością i na temat ewentualnych posunięć władz;^{f35}

- ujawniania i dokumentowania prób i tendencji do naruszania określonych przepisów porządku publicznego przez organizatorów imprezy i ich pomocników;

- zapewnienia operacyjnej kontroli wytypowanych figurantów pionu IV, w celu ujawnienia w porę ewentualnych wrogich lub prowokacyjnych zamierzeń;

- ustalenia wyznaczonych przez organizatorów głosicieli kazań, podczas

³³ W oryginale: m.inn.

³⁴ ^{ee} Tekst podwójnie podkreślony kolorem czarnym.

³⁵ ^{ff} Akapit podkreślony odręcznie kolorem czarnym.

odbywających się uroczystości;

- oceny przewidywanej ilości uczestników na podstawie danych otrzymanych ze Służby Bezp.[ieczeństwa – dop. J.D] innych województw w kraju.

2. Podejmować i realizować przedsięwzięcia operacyjne w kierunku przeciwdziałania wrogim i bezprawnym poczynaniom organizatorów oraz przedsięwzięcia profilaktyczno-zaradcze wobec ujawnionych tendencji wrogich lub brzemiennej w niebezpieczeństwa zakłócenia porządku i bezpieczeństwa publicznego.

3. Przygotować posiadane osobowe źródła informacji do wykonywania zadań umożliwiających sprawne i skuteczne wykonanie zabezpieczenia operacyjnego.

Wypracowanie i omówienie z t.w. [tajnymi współpracownikami – dop. J.D.] sposobu łączności w dniu uroczystości, zarówno w postaci planowanych spotkań jak i wywoływania spotkań w wypadku nagłych i uzasadnionych potrzeb.

4. Na okres trwania samych uroczystości – pion IV Służby Bezp. przyjmuje następujące kierunki działania:

- wykorzystanie wszystkich środków pracy operacyjnej do ujawniania i przeciwdziałania próbom zakłócenia porządku i bezpieczeństwa w rejonach koncentracji uczestników;

- rozpoznawanie atmosfery, nastrojów wśród organizatorów i uczestników uroczystości, zwracając szczególną uwagę na szybkie ujawnianie wszelkich sytuacji konfliktowych w celu podejmowania działań zapobiegawczych;

- ustalanie ilości uczestników całej uroczystości i poszczególnych ich fragmentów, zwracając uwagę na uczestników w strojach regionalnych, ilość pielgrzymek, ich wymowę dekoracyjną itp.³⁶;

- rozpoznanie przebiegu, tematyki i treści wystąpień na uroczystościach;

- uzyskanie dostępnymi środkami danych świadczących w jaki sposób uroczystości ocenione zostały przez samych organizatorów;

- zagwarantowanie sobie dopływu informacji z ważniejszych parafii na terenie województwa w celu zorientowania się o przebiegu uroczystości 3 majowych w tych parafiach i o ilości osób /pielgrzymek/ wyjeżdżających na uroczystości częstochowskie.

II. §SPOSÓB REALIZACJI ZAPLANOWANYCH KIERUNKÓW DZIAŁANIA³⁷

1. Uaktywnić pracę z siecią tajnych współpracowników przez formułowanie i zlecenie konkretnych zadań oraz większą częstotliwość spotkań.

Pozwoli to na bieżące rozpoznanie zamierzeń i sytuacji wśród organizatorów oraz

³⁶ W oryginale: itp.

³⁷ §§ Tekst podkreślony dwukrotnie kolorem czarnym.

interesujących nas figurantów.

W szczególności:

- t. wsp. „X-1”³⁸, „Edward”, „Zenon”³⁹, „Waldek”⁴⁰, „Kalina”⁴¹ i „Wacław”⁴² – docierają do Paulinów i wykonują zadania związane z ujawnieniem przygotowań oraz zamierzeń organizatorów, jak również rozpoznawają działalność Paulinów;
- uaktywnić pracę po linii „W” pod kątem zabezpieczenia informacji związanych z uroczystościami i przeciwdziałania wrogiej propagandzie pisanej;
- poprzez t.w. oraz inne środki pracy operacyjnej ujawniać osoby udzielające pomocy organizatorom i odpowiednio temu przeciwdziałać.

2. Ponieważ część przygotowań wykonuje częstochowska kuria diecezjalna niezależnie od poczyńań Paulinów, - w organizowaniu pracy operacyjnej po tym obiekcie – zmierzać do rozpoznania poczyńań i planów kurii, ujawniania wytycznych i zaleceń ze strony kurii do parafii.

Zadania te wykona się przy pomocy następujących tajnych współpracowników” „Dziekan”, „Bolek”⁴³, „Kalinowski”⁴⁴, „Janek”⁴⁵, „Alfa”, „Lusiek”⁴⁶, „Skrzetuski”, „Walek”⁴⁷, „Stanisław”, „Marian”⁴⁸, „Ryszard”⁴⁹, „Jadwiga”⁵⁰ i Rys”⁵¹.

3. Zapewnienie kontroli operacyjnej w stosunku do wytypowanych placówek zakonów żeńskich oraz figurantów świeckich związanych z kurią i Paulinami. Do zadań tych wykorzystuje się obok w/wym. [wyżej wymienionych – dop. J.D.] t.w. również środki techniki operacyjnej.

W szczególności zabezpieczenie organizuje się w stosunku do:

- domu rekolekcyjnego prowadzonego przez siostry zakonne przy ul. Barbary w Częstochowie;
- domów zakonnych SS. Elżbietanek, Urszulanek i Nazaretanek.

4. Systematyczna ocena i analiza dokonanego rozpoznania oraz opracowywanie

³⁸ Kryptonim odręcznie zaznaczony kolorem czerwonym.

³⁹ Kryptonim odręcznie zaznaczony kolorem czerwonym.

⁴⁰ Kryptonim odręcznie zaznaczony kolorem czerwonym.

⁴¹ Kryptonim odręcznie zaznaczony kolorem czerwonym.

⁴² Kryptonim odręcznie zaznaczony kolorem czerwonym.

⁴³ Kryptonim odręcznie zaznaczony kolorem czerwonym.

⁴⁴ Kryptonim odręcznie zaznaczony kolorem czerwonym.

⁴⁵ Kryptonim odręcznie zaznaczony kolorem czerwonym.

⁴⁶ Kryptonim odręcznie zaznaczony kolorem czerwonym.

⁴⁷ Kryptonim odręcznie zaznaczony kolorem czerwonym.

⁴⁸ Kryptonim odręcznie zaznaczony kolorem czerwonym.

⁴⁹ Kryptonim odręcznie zaznaczony kolorem czerwonym.

⁵⁰ Kryptonim odręcznie zaznaczony kolorem czerwonym.

⁵¹ Kryptonim odręcznie zaznaczony kolorem czerwonym.

informacji uwzględniających stan przygotowań, przewidywaną ilość uczestników oraz atmosferę wokół tych przygotowań i decyzji władz.

5. W przypadkach ujawnienia czynności bądź aktów sprzecznych z obowiązującymi przepisami – powodować reakcję kompetentnych czynników, lub przeprowadzać przedsięwzięcia profilaktyczno-zaradcze w postaci:

- rozmów ostrzegawczych i kierowania wniosków do KKA [Kolegium Karno-Administracyjne – dop. J.D.];

- zatrzymania na 24 i 48 godzin – w porozumieniu z Wydz.[iałem – dop. J.D.] Śledczym;

- inspirowania t.w. do dementowania plotek i pogłosek mogących wywołać niepokój lub niepożądane nastroje;

- wytypowania i operacyjnej kontroli osób wymagających szczególnego zabezpieczenia w dniu czynności i przygotowanie takiego zabezpieczenia.

Poważniejsze przedsięwzięcia profilaktyczno-zaradcze konsultować z Kierownictwem Służby Bezp.[ieczeństwa – dop. J.D.] KW MO [Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej – dop. J. D.].

6. Dla jednostek t.w. wymienionych w p-cie [punkcie – dop. J.D.] 1 i 2-gim rozdziału II niniejszego planu przygotować i przekazać zestawy zadań o charakterze informacyjno-rozpoznawczym i interwencyjnym. Zadania te będą zmierzać do uzyskania pełnego rozpoznania, a t.w.: „X-1”, „Bolek”, „Lusiek”, „Wacław”, „Kalinowski” i „Kalina”⁵², obok zadań informacyjnych otrzymają zadania w kierunku wpływania na znanych sobie organizatorów by przestrzegali przepisy i zarządzenia władz, jak też odciągali od wrogich lub prowokacyjnych zamierzeń.

7. Za wykonanie powyższych zadań /pkt od 1 do 6 rozdz. II/ odpowiada ppłk R. Puchała⁵³ a realizują kpt. Kupczyk⁵⁴, kpt. Betka⁵⁵, ^hpor. Warczewski^{h56},

⁵² Wszystkie kryptonimy odręcznie zaznaczone kolorem czerwonym.

⁵³ Ppłk Ryszard Puchała (ur. 1922) w latach 1963–1971 był II zastępcą komendanta miejskiego MO ds. bezpieczeństwa w Częstochowie. Vide: W. Dubiański, op. cit., s. 71; *Biuletyn* [dostęp 28.11.2015].

⁵⁴ Kpt. Ryszard Kupczyk (ur. 1929) w latach 1966–1973 kierownik Grupy IV Komendy Miejskiej i Powiatowej Milicji Obywatelskiej w Częstochowie. Vide: *Biuletyn* [dostęp 28.11.2015].

⁵⁵ Kpt. Mieczysław Betka (ur. 1924) w latach 1967–1972 był starszym oficerem operacyjnym Grupy IV KMiP MO w Częstochowie. Vide: *Biuletyn* [dostęp 28.11.2015].

⁵⁶ Nazwisko dopisane odręcznie kolorem czerwonym. Pod nim przekreślone „kpt. Nawrot”. Por. Zdzisław Warczewski (ur. 1930) w latach 1967–1971 był inspektorem operacyjnym w Referacie ds. SB KMiP MO w Częstochowie. Vide: *Biuletyn* [dostęp 28.11.2015]. Kpt. Nawrot – brak bliższych informacji.

por. Ceglarek⁵⁷, por. Wnęko⁵⁸, por. Adamski⁵⁹,⁶⁰ por Baka⁶¹,⁶² i ppor. Boczek⁶³ i por. Wolski⁶⁴,⁶⁵

8. Z t.wsp. ps. „Lusiek”, „Wacław”, „Dziekan”, „Walek”, „Bolek” i „Kalina” omówić zadania na wypadek zaistnienia żywiołowych i nieprzewidzianych zakłóceń porządku publicznego, by wykorzystali swe wpływy i pozycje do posunięć uspokajających, rozładowujących napięcie⁶⁶ i ustalenia prowodyrów oraz inspiratorów tychże.

Pracownicy przekazujący te zadania zachowują niezbędny umiar i ostrożność, by nie dopuścić do powstania u danego⁶⁷ t.wsp. przekonania o tym, że władze oczekują na ekscesy. Z pracownikami, którzy wymienionych t.w. posiadają na swoim kontakcie – ppłk L. Pikuła⁶⁸ omówi szczegółowo tę⁶⁹ część zadań.

9. Wszystkimi dostępnymi środkami zapewnić dopływ informacji o sytuacji w parafiach miasta i powiatu Częstochowy dla ustalenia ile z tego rejonu udaje się na Jasną Górę oraz ujawnienia osób zdradzających ewentualne wrogie zamiary.

10. Przygotować i zapewnić możliwości procesowego udokumentowania ewentualnych wrogich kazań i wystąpień publicznych.

11. Wyznaczyć trzech pracowników operacyjnych do obliczania stanu frekwencji zgodnie z przyjętymi już zasadami /na podstawie sektorального podziału rejonu klasztoru/. Nadto wyznaczyć dalszych dwóch pracowników do obliczania i ustalania ilości pielgrzymek, delegacji w strojach regionalnych, sztandarów i innych dekoracji w obrębie Jasnej Góry.

12. Po zakończeniu uroczystości, niezależnie od bieżących informacji – opracować analizę uwzględniającą przebieg uroczystości i stan frekwencji. Opracować również informację o stanie frekwencji, ilości samochodów

⁵⁷ Por. Czesław Ceglarek (ur. 1933) w latach 1967–1975 był starszym inspektorem operacyjnym Grupy IV KMiP MO w Częstochowie. Vide: *Biuletyn* [dostęp 28.11.2015].

⁵⁸ Por. Stefan Wnęko (ur. 1924) w latach 1967–1972 był inspektorem operacyjnym w Referacie ds. SB KMiP MO w Częstochowie. Vide: *Biuletyn* [dostęp 28.11.2015].

⁵⁹ Por. Adamski – brak bliższych informacji.

⁶⁰ Przecinek naniesiony odręcznie kolorem czerwonym. Pod nim litera „i”.

⁶¹ Por. Tadeusz Baka (ur. 1923) w latach 1967–1971 był inspektorem w Referacie ds. SB KMiP MO w Częstochowie. Vide: *Biuletyn* [dostęp 28.11.2015].

⁶² Przecinek naniesiony odręcznie kolorem czerwonym. Pod nim kropka.

⁶³ Ppor. Stanisław Boczek (ur. 1940) w latach 1967–1973 był oficerem operacyjnym Grupy IV KMiP MO w Częstochowie. Vide: *Biuletyn* [dostęp 28.11.2015].

⁶⁴ ii tekst dopisany odręcznie kolorem czerwonym.

⁶⁵ W oryginale bez kropki po dopisanych nazwiskach. Por. Henryk Wolski – brak bliższych informacji.

⁶⁶ W oryginale: na-pięcie.

⁶⁷ W oryginale słowo „udanego” zostało napisane razem i odręcznie rozdzielone pionową czerwoną kreską.

⁶⁸ Ppłk Lucjan Pikuła w latach 1962–1975 był naczelnikiem Wydziału IV KW MO w Katowicach. Vide: W. Dubiański, op. cit., s. 67.

⁶⁹ W oryginale: tą. Litera „a” naniesiona odręcznie kolorem czerwonym, pod nią prawdopodobnie litera „e”.

znajdujących się w obrębie Jasnej Góry i przesłać do poszczególnych województw wraz ze stenogramami wygłoszonych kazań przez biskupów i księży.

Wykona i por. B. Kutorasiński⁷⁰.

13. Wydział II deleguje do Częstochowy^k z zadaniem:^{k71}

- a) operacyjnej kontroli cudzoziemców przybyłych indywidualnie lub zbiorowo do Częstochowy, ze szczególnym uwzględnieniem dyplomatów i dziennikarzy zachodnich;
- b) zapewnienia informacji z ewentualnej konferencji prasowej na Jasnej Górze i z innych spotkań cudzoziemców z Paulinami, bądź świeckim aktywnym klerykalnym;
- c) przeciwdziałania próbom kolportażu wrogiej literatury, jak też w miarę możliwości podjęcie działania zapobiegające w przekazywaniu, szkodliwych relacji przez dziennikarzy.
- d) przygotowania wytypowanych jednostek t.wsp. do wykorzystania ich możliwości w zakresie przekazywania obcokrajowcom korzystnych relacji i objaśnień.

Do organizowanego zabezpieczenia po pionie II – wykorzystane będą¹⁷² źródła informacji pozostające na kontakcie Służby Bezp. w Częstochowie, a mianowicie t.w. ps.ps. „Czarny”, „Rysiek”, „Wiktor”, „Nauczyciel”, „Julia”, „Janek” i „Janusz”.

14. Wydział III deleguje do Częstochowy¹¹⁷³ wspólnie z pracownikami pionu III Służby Bezp. w Częstochowie wykona następujące zadania:

- a) organizowanie kontroli operacyjnej w stosunku do wytypowanych figurantów pionu III;
- b) wzmożenie pracy operacyjnej w obiektach kluczowych i specjalnego znaczenia, zwłaszcza w Hucie im. Bieruta, elektrowni, węźle kolejowym i dworcu PKS;
- c) spowodowanie kontroli zabezpieczenia miejsc przechowywania broni, materiałów wybuchowych i inicjujących, promieniotwórczych oraz substancji trujących. Spowodowanie ograniczeń w przewozach tych materiałów w dniach 30.IV. – 4.V.br.;
- e)⁷⁴ zabezpieczenia terenu (w porozumieniu ze służbą mundurową MO), jak też

⁷⁰ ^{jj} Fragment wpisany odręcznie kolorem czerwonym. Pod nim odręcznie przekreślone: kpt. E. Wojdas. Por. B. Kutorasiński – brak bliższych informacji. Kpt. Eugeniusz Wojdas (ur. 1925) w latach 1963–1968 był kierownikiem Grupy Analityczno-Sprawozdawczej Wydziału IV KW MO w Katowicach. Vide: *Biuletyn* [dostęp 28.11.2015].

⁷¹ ^{kk} Tekst wpisany odręcznie kolorem czerwonym. W tym miejscu przekreślony tekst: „grupę pracowników pod kierownictwem Z-cy Naczelnika Wydziału II mjr Wierczyńskiego z zadaniem:”. Mjr Alojzy Wierczyński (ur. 1923) w latach 1956–1970 był zastępcą naczelnika Wydziału II KW MO w Katowicach. Vide: *Biuletyn* [dostęp 28.11.2015].

⁷² ^{ll} W oryginale „mjr Wierczyński wykorzysta” zostało poprawione w ten sposób, że wykreślono odręcznie kolorem czerwonym fragment „mjr Wierczyński”, a wyrazu „wykorzysta” dopisano ręcznie kolorem czerwonym fragment „ne będą”.

⁷³ ^{ll} W tym miejscu wykreślony odręcznie fragment: „grupę pięciu pracowników. Naczelnik Wydziału III wyznaczy odpowiedzialnego kierownika grupy, która”.

⁷⁴ W oryginale brak punktu d.

osób podejrzanych o uprawianie dywersji ideologicznej w celu niedopuszczenia do wrogich czynów w postaci propagandy pisanej;

f) zapewnienia dopływu informacji o sytuacji na wyższych uczelniach w Częstochowie o panujących tam nastrojach i tendencjach w związku z odbywającą się imprezą kościelną. W tym celu wykorzysta również t.w. ps. ps. „Student”, „Szejna”, „Varia” pozostających na kontakcie pracowników Służby Bezp. w Częstochowie.

15. Naczelnik Wydziału „T” ppłk E. Szymoniak⁷⁵ zapewni utrwalenie na taśmie i wykonanie stenogramów wystąpień kaznodziejów podczas uroczystości.

Organizacja wykonania tego zadania przedstawiona będzie w odrębnym planie Wydziału „T”, stanowiącym załącznik do niniejszego planu.

16. Z-ca Naczelnika Wydziału „B”^m.....^{m76} wraz z jedną sekcją Wydz. „B” zabezpieczy wykonanie dokumentacji fotograficznej z ważniejszych akcentów imprezy, poprowadzi zewnętrzną obserwację wytypowanych figurantów oraz wykona inne czynności zlecone przez Sztab Służby Bezp. w Częstochowie.

III. ⁿORGANIZACJA DOWODZENIAⁿ⁷⁷

1. Dla organizacji wykonawstwa nakreślonych zadań i koordynacji działań Służby Bezp. jak też współdziałania ze służbą MO – powołuje się Sztab Służby Bezp. w składzie:

- Kierownik Sztabu – ppłk L. Piкуła N-k [Naczelnik – dop. J.D.] Wydz.[iału – dop. J.D.] IV odpowiedzialny za całość zabezpieczenia.

- Z-ca Kier.[ownika – dop. J.D.] Sztabu – ppłk W. Syjota⁷⁸ – Z-ca Kom.[endanta – dop. J.D.] MO d/s Służby Bezp. w Częstochowie odpowiedzialny za wykonanie zadań po linii pionu II i III w Częstochowie;

- Z-ca Kier. Sztabu – mjr Z. Nikiel⁷⁹ Z-ca Naczeln. W.[ydziału – dop. J.D.] IV odpowiedzialny za wykonanie zadań po linii Wydz. „T” i „B” oraz za sprawozdawczość;

- Członek Sztabu – ppłk R. Puchała Z-ca Kom. MO d/s Służby Bezp. w Częstochowie – odpowiedzialny za wykonanie zadań pionu III w Częstochowie;

- Członek Sztabu –^o.....^{o80}

- Członek Sztabu – ppłk E. Szymoniak – N-k Wydz. „T” odpowiedzialny za

⁷⁵ Płk Edmund Szymoniak w latach 1961–1970 był naczelnikiem Wydziału „T” KW MO w Katowicach. Vide: W. Dubiański, op. cit., s. 69.

⁷⁶ ^{mm} W oryginale przekreślone odręcznie kolorem czerwonym: mjr W. Domagała. Mjr Włodzimierz Domagała (ur. 1928) w latach 1962–1969 był zastępcą naczelnika Wydziału „B” KW MO w Katowicach. Vide: W. Dubiański, op. cit., s. 68; *Biuletyn* [dostęp 28.11.2015].

⁷⁷ ⁿⁿ Fragment podkreślony dwukrotnie kolorem czarnym.

⁷⁸ Płk Władysław Syjota (ur. 1919) w latach 1967–1973 był I zastępcą komendanta ds. SB KMiP w Częstochowie. Vide: W. Dubiański, op. cit., s. 71; *Biuletyn* [dostęp 28.11.2015].

⁷⁹ Mjr Zygmunt Nikiel w latach 1962–1969 był zastępcą naczelnika Wydziału IV KW MO w Katowicach. Vide: W. Dubiański, op. cit., s. 67.

⁸⁰ ^{oo} W oryginale w tym miejscu wykreślono odręcznie kolorem czerwonym fragment: „mjr W. Wierczyński Z-ca N-ka W. II odpowiedzialny za wykonanie zadań pionu II w Częstochowie;” i wpisano odręcznie kolorem czerwonym wielokropek.

wykonanie zadań Wydz. „T” w Częstochowie;

- Członek Sztabu – p^{mjr} W. Domagała^{p81} Z-ca N-ka Wydz. „B” odpowiedzialny za wykonanie zadań Wydz. „B” w Częstochowie.

2. Stanowisko dowodzenia znajdować się będzie w budynku KPMO [Komendy Powiatowej Milicji Obywatelskiej – dop. J.D.] w Częstochowie przy ul. Ochotników Wojennych 4/6 telefon _____.

3. Do dyspozycji Sztabu Służby Bezp. Powołuje się odwód w składzie dwóch oficerów operac.^{[y]jnych} – dop. J.D.] i dwóch oficerów śledczych. Kierownikiem odwodu mianuje się kpt. Fickowskiego⁸², a do dyspozycji odwodu przydziela się dwie sanitarki z obsługą lekarską i „teleport”. Siedzibą odwodu będzie I Komisariat MO w Częstochowie przy ul. Rakowieckiej tel. _____.

4. Służba mundurowa MO wykonuje swe zadania według oddzielenie opracowanego planu.

5. Jeżeli mimo podjętych środków zaistnieje stan zagrożenia, którego likwidacja wymagać będzie użycia zwartych oddziałów MO – decyzje o ich przygotowaniu i użyciu wydaje, zgodnie z zarządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych – Komendant Wojewódzki MO (równorzędny), przejmując jednocześnie od momentu wydania takiej decyzji Kierownictwo nad całością działań Służby Bezp. i MO.

6. Ustala się następujące hasła:

- _____ = hasło rozpoznawcze dla funkcjonariuszy MO i Służby Bezp.;

- _____ = hasło komunikujące o zagrożeniu bądź zaistnieniu poważnego zagrożenia.

IV. SIŁY I ŚRODKI^{r83}

1. Pracę z t.w. pionu IV w Częstochowie prowadzić będzie ^s10-ciu^{s84} oficerów operacyjnych Służby Bezp. w Częstochowie.

2. Wydział IV deleguje ^t.....^{t85} pracowników do obliczania frekwencji i patrolowania rejonu uroczystości.

3. Do utrzymania łączności z pracownikami w rejonie Jasnej Góry delegowanych zostanie trzech pracowników.

4. Do przepisywania stenogramów kazań, ważniejszych materiałów operacyjnych oraz okresowych meldunków z przebiegu uroczystości deleguje się dwie maszynistki z Wydz. IV i jedną maszynistkę z ^u.....^{u86}.

⁸¹ pp W oryginale nazwisko odręcznie przekreślone kolorem czerwonym.

⁸² Kpt. Zdzisław Fickowski (ur. 1927) w latach 1967–1969 był inspektorem w Wydziale IV KW MO w Katowicach. Vide: *Biuletyn* [dostęp 28.11.2015].

⁸³ rr Fragment podkreślony dwukrotnie kolorem czarnym.

⁸⁴ ss W oryginale: „15-tu” poprawione odręcznie kolorem czerwonym na „10-ciu”.

⁸⁵ tt W oryginale odręczny wielokropek w kolorze czerwonym, a powyżej przekreślone odręcznie kolorem czerwonym: „7-miu”.

⁸⁶ uu W oryginale odręczny wielokropek w kolorze czerwonym, a obok przekreślone odręcznie kolorem czerwonym: „z Wydz. II.”

5. Kierownik Samodzielnej Sekcji „A” KWMO kpt. Garbarz deleguje jednego oficera szyfranta do dyspozycji Sztabu Służby Bezp. w Częstochowie.
 6. Sztab Służby Bezp. wykorzysta w Częstochowie 3 samochody osob. [owe – dop. J.D.] (1 Wydz. IV i 2 z refer.[atu – dop. J.D.] Sł. Bezp. w Częstochowie). Grupy Wydz. II i Wydz. III wykorzystają samochody wydziałowe. Wydz. „T” korzysta z 2-ch własnych samochodów osob.
 7. Ogółem do zabezpieczenia użytych będzie ^{w.....w87} funkcjonariuszy Służby Bezp. z Katowic i Częstochowy oraz 1 sekcja „B”.
 8. Wydatki operacyjne związane z zabezpieczeniem rozliczają dysponenci III stopnia poszczególnych Wydziałów i służb. Inne wydatki operacyjne rozlicza Naczelnik Wydz. IV – jako jednostka organizująca zabezpieczenie.
 9. W dniu 2.V.br. odbędzie się odprawa służbowa dla funkcjonariuszy uczestniczących w zabezpieczeniu podczas której przekazane zostaną zadania.
- Odprawa odbędzie się o godz. 15.00 w gmachu KPMO w Częstochowie.

^xWykonano w 3-ch egz. ^{x88}[emplarzach – dop. J.D.]

Egz. Nr 1 Dep.[atrament – dop. J.D.] IV MSW /ppłk L. Pikuła/⁸⁹

Egz. Nr 2 Wydz. IV

Egz. Nr 3 SB Cz-wa

^yObiegiem czł.[onkowie] sztabu Sł. Bezp.^{y90}

^z ^{z91} ^aZapoznałem się [podpis nieczytelny – dop. J.D.]^{a92}

^b2. mjr Wierczyński – [podpis nieczytelny – dop. J.D.]

3. ppłk Szymoniak – [podpis nieczytelny – dop. J.D.]

4. mjr Domagała – [podpis nieczytelny – dop. J.D.]

5. ppłk Puchała – [podpis nieczytelny – dop. J.D.]^{b93}

Źródło: Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu Oddziału w Katowicach, sygn. IPN Ka 056/56, t. 1: Materiały dotyczące uroczystości kościelnych na Jasnej Górze dnia 03-05-1968 r., k. 245–255.

⁸⁷ ^{ww} W oryginale odręczny wielokropek w kolorze czerwonym, a powyżej przekreślone odręcznie kolorem czerwonym: „69”.

⁸⁸ ^{xx} Fragment podkreślony kolorem czarnym.

⁸⁹ Powyżej podpis nieczytelny w kolorze czarnym.

⁹⁰ ^{yy} Napisano odręcznie kolorem niebieskim i podkreślono.

⁹¹ ^{zz} Napisano odręcznie kolorem niebieskim.

⁹² ^{aa} Napisano odręcznie kolorem czerwonym.

⁹³ ^{bb} Napisano odręcznie kolorem niebieskim.

Dokument 3.

„ZATWIERDZAM”

^b

^{b95}

Katowice, dnia ^{a94}26 kwietnia 1968 r.

^c„Tajne specjalnego znaczenia”^{c96}

Dnia ^d ^{d97}1968 r.

Egz. Nr 1.⁹⁸

^ePLAN^{e99}

operacyjnego zabezpieczenia uroczystości kościelnych w Częstochowie w dniach
3 maja 1968 r.

Wydział II-gi Służby Bezpieczeństwa KWMO w Katowicach
w okresie trwania uroczystości kościelnych w Częstochowie będzie zajmował się
następującymi problemami:

1. Dziennikarze i korespondenci zagraniczni uczestniczący w uroczystościach.
2. Zorganizowane wycieczki cudzoziemców z krajów kapitalistycznych i Polonijne.
3. Przedstawiciele placówek dyplomatycznych z k.k. [krajów kapitalistycznych – dop. J.D.] akredytowani w Polsce.
4. Indywidualne przyjazdy cudzoziemców.
5. Zabezpieczenie cudzoziemców – handlowców, specjalistów, montażystów – przebywających na naszym terenie.
6. Miejsca zakwaterowania cudzoziemców, Hotel Miejski, prywatne kwatery.
7. Instytucje usługowe mające styk z cudzoziemcami.

W dotychczasowym wstępie przeprowadzonym rozpoznaniu
tutejszy Wydział II-gi nie uzyskał¹⁰⁰ informacji wskazujących kto
konkretnie z dziennikarzy i cudzoziemców z k.k. weźmie udział
w wymienionych uroczystościach.

Niezależnie od tego posiadane źródła informacji na terenie
Katowic i Częstochowy zostały odpowiednio przygotowane do realizacji
zadań związanych z uroczystościami kościelnymi.

⁹⁴ ^{aa} Tekst odręczny kolorem niebieskim, wpisany w lukę podkreśloną kolorem czarnym.

⁹⁵ ^{bb} Miejsce wolne, podkreślone kolorem czarnym.

⁹⁶ ^{cc} Tekst podkreślony kolorem czarnym.

⁹⁷ ^{dd} Luka podkreślona kolorem czarnym.

⁹⁸ Liczba porządkowa „1.” wpisana odręcznie kolorem niebieskim w luce podkreślonej kolorem czarnym.

⁹⁹ ^{ee} Tekst podwójnie podkreślony kolorem czarnym.

¹⁰⁰ W oryginale: uzyskano.

I.^gDZIENNIKARZE I KORESPONDENCI ZAGRANICZNI UCZESTNICZĄCY
W UROCZYSTOŚCIACH KOŚCIELNYCH.^{g 102}

Korespondenci zagraniczni przekazują swoim agencjom informacje tendencyjne i nieobiektywne, stąd też planuje się generalnie prowadzić pracę operacyjną w kierunku:

1. Zneutralizowania ich aktywności zawodowej na terenie Częstochowy.
 - a) Odciągnięcie ich zawodowych czynności, a skierowanie uwagi na inne zagadnienia odpowiadające polskiej racji stanu.
2. Zainspirowanie ich¹⁰³ do przekazania swoim agencjom opracowane wcześniej informacje zmierzające do skierowania ich uwagi na ujemne strony działalności hierarchii kościelnej.
3. Rozpoznanie, przeciwdziałanie wszelkiego rodzaju przeciekowi ze strony osób utrzymujących kontakty z dziennikarzami prasy kapitalistycznej.
4. Zastosowanie wszystkich dostępnych środków operacyjnych mających na celu uzyskanie kompromitujących materiałów na dziennikarzy prasy kapitalistycznej – przede wszystkim akredytowanych w Warszawie.

Dla zrealizowania powyższych zadań Wydział II-gi planuje następujące przedsięwzięcia operacyjne do wykonania:

1. Dziennikarze zagraniczni, korespondenci agencji zachodnich akredytowani w Warszawie, dziennikarze polscy reprezentujący prasę krajową niepartyjną¹⁰⁴, którzy zamówią w przyszłości noclegi w hotelach miejskich w Częstochowie (Katowicach) będą w zależności od ich rozpoznania operacyjnego kierowani do pokoi opracowanych technicznie lub podobnie przygotowanych kwater prywatnych.
2. W celu umożliwienia prowadzenia kontroli rozmów dziennikarzy zagranicznych i cudzoziemców zamieszkałych w hotelach zabezpieczyć technicznie odpowiednie nr telefonów.
3. Przeprowadzić rozpoznania na pocście zmierzające do ustalenia czy na okres uroczystości kościelnych zorganizowane zostaną odrębne punkty telefoniczne i dalekopisy do dyspozycji przedstawicieli prasy zagranicznej. Czynność ta zostanie wykonana przez Wydział „T” Służby Bezpieczeństwa w Katowicach. W wypadku ustalenia takich punktów zostaną one zabezpieczone operacyjnie, a mianowicie

¹⁰¹ Fragment podkreślony kolorem czarnym.

¹⁰² ^{gg} Podkreślone kolorem czarnym.

¹⁰³ W oryginale: im.

¹⁰⁴ W oryginale: nie partyjną.

telefony zostaną objęte „PT” [podśluchem telefonicznym – dop. J.D.], dalekopisy zabezpieczone poprzez doraźne pozyskanie ich obsługi. Czynności te zostaną wykonane w porozumieniu z Wydz. „T”, albo przez pracowników Wydziału II-go, czy też pracowników Wydziału „T”.

4. Wydział II. uzgodni z Kierownictwem Dep. II-go, aby w wypadku wysyłania swoich tajnych współpracowników lub innych źródeł osobowych powiadamiał na bieżąco. Ma to na celu właściwą koordynację i realizację głównych założeń pracy operacyjnej.
5. Dla celów neutralizacyjnych, inspiracyjnych, rozpoznawczych i ewentualnie kompromitujących, Wydział II planuje:
 - a) wykorzystanie źródła obyw. ps. „Janusz” posiadający znajomość i dotarcie do kierownictwa kleru katolickiego z tytułu swojego zawodu dziennikarskiego i osobistych znajomości a także w 1966 roku zapoznał szereg dziennikarzy akredytowanych prasy kapitalistycznej w Warszawie;
 - b) tajny współpracownik ps. „Jerzy” dziennikarz, w okresie maja i sierpnia 1966 roku wykonywał zadania po zagadnieniu korespondentów kapitalistycznych, których zna i posiada swobodne dotarcie do wymienionych dla realizowania naszych zadań;
 - c) tajny współpracownik ps. „Łukasz” z Częstochowy wykorzystany zostanie do rozpoznania kontaktów z agencji „The New York Times”, gdzie posiada odpowiednie kontakty z okresu kiedy przebywał w Warszawie;
 - d) źr.[ódło – dop. J.D.] obyw. ps. „Wojtek” z Polskiej Agencji Prasowej w Warszawie posiadający dobre rozpoznanie wśród dziennikarzy akredytowanych w Warszawie posiadający dobre rozpoznanie wśród dziennikarzy akredytowanych w Warszawie, którego zadaniem będzie sygnalizowanie zamierzeń tych dziennikarzy, przekazywanych informacji i innych reperkusji związanych z uroczystościami kościelnymi;
 - e) fotoreporter CAF-u [Centralnej Agencji Fotograficznej – dop. J.D.] ob. Seko zamieszkały w Katowicach a wykorzystywany w 1966 roku do tego typu zadań, posiadający znajomości wśród korespondentów zagranicznych wykonywał będzie dla nas zadania przewidziane w pkt. I.
6. Niezależnie od powyższego wykorzystane zostaną możliwości operacyjne Wydziału VII. Dep. II, gdzie dla obsługi posiadanych źródeł informacji przybędzie specjalny pracownik.
7. W stosunku do dziennikarzy polskich reprezentujących prasę polską – niepartyjną – przewiduje się z niektórymi z nich przeprowadzić rozmowy, które będą miały dwa aspekty:
 - rozmowy w celu ewentualnego wykorzystania,
 - rozmowy profilaktyczno-ostrzegawcze.

Jednak przed podjęciem należytej i prawidłowej decyzji, każdy przypadek będzie rozpatrywany indywidualnie.

Przewiduje się również, że w razie uzyskania informacji wskazujących na konieczność operacyjnego interesowania się będą podjęte odpowiednie przedsięwzięcia.

II. ^hZORGANIZOWANE WYCIECZKI CUDZOZIEMCÓW Z K.K. I POLONIJNE.^{h105}

1. Zakłada się, że pracownicy Wydziału II-go będą przeprowadzali rozmowy operacyjne ze wszystkimi pilotami wycieczek zagranicznych dla uzyskiwania informacji o zachowaniu uczestników tych wycieczek zarówno na terenie Częstochowy jak i innych miejscach.
2. W zależności od potrzeb i wynikających sytuacji operacyjnych Wydział II-gi wkraczał będzie we wszystkie miejsca, gdzie wymienieni będą przebywali lub korzystali z określonych usług.

III. ⁱPRZEDSTAWICIELE PLACÓWEK DYPLMATYCZNYCH Z K.K. AKREDYTOWANI W POLSCEⁱ¹⁰⁶

Do chwili obecnej nie posiadamy żadnych informacji o awizowanych przyjazdach przedstawicieli placówek dyplomatycznych z państw kapitalistycznych, chociaż należy liczyć się z tym, że wiele osób tej kategorii przybędzie do Częstochowy. W związku z tym planuje się:

1. W porozumieniu ze Służbą Ruchu Drogowego MO zabezpieczyć wszelkie drogi dojazdowe do Częstochowy dla uzyskania wcześniejszej informacji o ich ruchu.
2. W Częstochowie w czasie trwania uroczystości kościelnych będzie przygotowana grupa obserwacji zewnętrznej z Wydz. „B”, na wypadek konieczności podjęcia pojazdów dyplomatycznych.

IV. ^jINDYWIDUALNE PRZYJAZDY CUDZOZIEMCÓW.^{j107}

1. W odniesieniu do tej kategorii cudzoziemców prowadzone będzie ich rozpoznanie poprzez tut.[ejszy – dop. J.D.] Wydział Kontroli Ruchu Granicznego, jednostki terenowe w celu uzyskania informacji o ich zamiarach, miejscu pobytu itp.
2. Przewiduje się, że będą prowadzone rozmowy z obywatelami polskimi towarzyszącymi indywidualnym cudzoziemcom przybyłym na uroczystości kościelne, po uprzednim rozpoznaniu i stwierdzeniu celowości operacyjnej.

¹⁰⁵ ^{hh} Podkreślono kolorem czarnym.

¹⁰⁶ ⁱⁱ Podkreślono kolorem czarnym.

¹⁰⁷ ^{jj} Podkreślono kolorem czarnym.

3. W razie konieczności będą stosowane inne środki pracy operacyjnej.

V. ^{k108}ZABEZPIECZENIE CUDZOZIEMCÓW – HANDLOWCÓW, SPECJALISTÓW, MONTAŻYSTÓW – PRZEBYWAJĄCYCH NA NASZYM TERENIE.^{k108}

1. Wydział II ustali w centralach handlu zagranicznego jak: „Centrozap”, „Stalexport”, „Węgłokoks” i „Hartwig” ilość obcokrajowców, którzy będą przebywać na terenie tutejszego województwa w okresie uroczystości kościelnych. W porozumieniu z dyrekcjami poszczególnych central spowoduje się,¹⁰⁹ że przedstawiciele handlowi z krajów kapitalistycznych według naszego zapotrzebowania operacyjnego zostaną zaabsorbowani działalnością służbową, zainspirowaną operacyjnie przez Wydz. II-gi.
2. Podobne czynności jak w pkt. 1 stosuje się w stosunku do montażyistów z krajów kapitalistycznych, którzy w okresie uroczystości kościelnych będą przebywali na terenie województwa katowickiego wykorzystując do tego jednostki terenowe Służby Bezpieczeństwa.

VI. ^{l110}MIEJSCA ZAKWATEROWANIA CUDZOZIEMCÓW, HOTELE MIEJSKIE, PRYWATNE KWATERY.^{l110}

1. Wydział II-gi Służby Bezpieczeństwa KWMO w Katowicach posiada operacyjnie opanowane wszystkie hotele, gdzie przewiduje się pobyt interesujących nas osób.
2. Wszystkie wycieczki zagraniczne oraz turyści indywidualni i inni obcokrajowcy, którzy zostaną zakwaterowani w hotelach zostaną objęci kontrolą operacyjną przez Wydział II-gi.
3. Wydział II, planuje wejść w kontakt z odpowiednimi Wydziałami Gospodarki Komunalnej w celu uzyskania informacji o ewentualnych planach stworzenia innych miejsc zbiorowego zakwaterowania wycieczek zagranicznych, aby miejsca te zabezpieczyć operacyjnie w odpowiednim czasie.
4. Przeprowadzenie penetracji u niektórych osób interesujących naszą Służbę realizowane będzie w miarę uzyskiwania informacji na temat awizowanych korespondentów, dziennikarzy i innych osób i w miarę wynikających sytuacji operacyjnych.
 - a) w tym celu w odpowiednim czasie Biuro „B” MSW w Warszawie oddeleguje grupę pracowników niezbędnych dla przeprowadzenia tych czynności operacyjnych.
5. Według posiadanego rozpoznania na terenie Częstochowy istnieje aktualnie 20 prywatnych kwater, które w większej części są już przez nas

¹⁰⁸ ^{kk} Podkreślono kolorem czarnym.

¹⁰⁹ W oryginale bez przecinka.

¹¹⁰ ^{ll} Podkreślono kolorem czarnym.

rozpoznane i posiadamy dogodne warunki dla uzyskiwania informacji o osobach tam skierowanych.

6. Na terenie Częstochowy istnieją dwie kwatery,¹¹¹ z których w 1966 r. korzystali korespondenci zagraniczni. Są one operacyjnie rozpoznane i istnieją wszelkie warunki dla kontrolowania pobytu ewentualnych mieszkańców interesujących naszą Służbę.

VII. ¹INSTYTUCJE USŁUGOWE MAJĄCE STYK Z CUDZOZIEMCAMI¹¹²

1. Przede wszystkim objęte zostaną kontrolą operacyjną wszelkiego rodzaju środki łączności jak telexy, telefony itp. w granicach na jakie istnieć będą nasze możliwości.
2. Wszystkie inne instytucje i przedsiębiorstwa w rodzaju punktów wymiany dewiz, wydawnictw zagranicznych w księgarniach Domu Książki, M.K.K.i P.[Międzynarodowego Klubu Książki i Prasy – dop. J.D.] opanowane zostaną przez nas o ile wyniknie taka potrzeba operacyjna.

VIII. ^mSPRAWY ORGANIZACYJNE^{m113}

1. Dla właściwej realizacji zaplanowanych czynności operacyjnych w ramach Wydziału II zostali wyznaczeni odpowiedzialni pracownicy:
 - a) grupa operacyjna działająca na okres trwania uroczystości kościelnych na terenie Częstochowy:
 - 1) kpt. Wiesław POPIOŁEK¹¹⁴ – kierownik Grupy
 - 2) kpt. Ryszard WILK¹¹⁵ – Inspektor
 - 3) kpt. Augustyn WILCZEK¹¹⁶ – Inspektor
 - 4)-.....
 - 5)-.....
 - b) w zależności od potrzeb grupa będzie powiększona.
 - c) miejscem¹¹⁷ pracy i zakwaterowania tej grupy będzie hotel „Centralny” w Częstochowie.

¹¹¹ W oryginale bez przecinka.

¹¹² [#] Podkreślono kolorem czarnym.

¹¹³ ^{mm} Podkreślono kolorem czarnym.

¹¹⁴ Kpt. Wiesław Popiołek – brak bliższych informacji.

¹¹⁵ Kpt. Ryszard Wilk – brak bliższych informacji.

¹¹⁶ Kpt. Augustyn Wilczek (ur. 1926) w latach 1967–1970 był inspektorem w Wydziale II KW MO w Katowicach. Vide: *Biuletyn* [dostęp 28.11.2015].

¹¹⁷ W oryginale: miejsce.

2. Na terenie Katowic w Wydziale II-gim powołana zostanie oddzielna 3 osobowa grupa operacyjna, której zadaniem będzie zabezpieczenie cudzoziemców, dziennikarzy i innych problemów związanych z uroczystościami w Częstochowie.
 - a) grupa ta pozostawała będzie w ścisłym kontakcie z grupą operacyjną w Częstochowie.
3. Za operacyjne zabezpieczenie handlowców odpowiedzialny jest kierownik Grupy VIII. Kpt. B. WIREK¹¹⁸.
4. Odnosnie specjalistów – montażystów z krajów kapitalistycznych Wydział II-gi zobowiąże zainteresowane jednostki terenowe do zabezpieczenia operacyjnego przebywających na ich terenie tego typu cudzoziemców.
5. W pokoju hotelowym, gdzie będzie zatrudniona grupa operacyjna Wydziału II-go zainstalowany zostanie telefon wewnętrzny Komendy M.O.
6. W porozumieniu z tut.[ejszym – dop. J.D.] Wydziałem „T” i „B” przygotowany zostanie:
 - a) fotograf wraz ze sprzętem
 - b) grupa obserwacji zewnętrznej.

W zależności od rozwoju sytuacji operacyjnej związanej z omawianymi zagadnieniami Wydział II-gi stosował będzie odpowiednie przedsięwzięcia operacyjne uwzględniając możliwości i potrzeby, jakie wynikną na terenie województwa katowickiego.

Odpowiedzialny za realizację całości będzie Z-ca Naczelnika Wydziału II-go mjr inż. A. Wierczyński.

¹¹⁸Odbito: w 3 egz.[emplarzach – dop. J.D.] MWⁿ¹¹⁹

Egz. Nr 1. Wydz. IV.

Egz. Nr 2. Wydz. II-gi

Egz. Nr 3. Grupa operac.[yjna – dop. J.D.] w Częstochowie

Mjr inż. A. Wierczyński¹²⁰

Źródło: Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu Oddziału w Katowicach, sygn. IPN Ka 056/56, t. 1: Materiały dotyczące uroczystości kościelnych na Jasnej Górze dnia 03-05-1968 r., k. 4–12.

¹¹⁸ Kpt. B. Wirek – brak bliższych informacji.

¹¹⁹ ⁿⁿ Tekst podkreślony kolorem czarnym.

¹²⁰ Powyżej podpis nieczytelny kolorem niebieskim.

Dokument 4.

„ZATWIERDZAM”
Dnia ^a ^{a121} 1968 r.

Katowice, dnia 26. IV. 1968 r.
„TAJNE”
Egz. Nr 1¹²²

^bPLAN^{b123}

operacyjnego zabezpieczenia uroczystości kościelnych w Częstochowie w dniach
2-3.V.1968 r.

I, ^cZadania dla Wydziału „B”^{c124}

Ogólny plan operacyjnego zabezpieczenia imprez kościelnych w Częstochowie, które odbędą się 2-3.V.1968 r. przewiduje dla służby obserwacyjnej następujące zadania:

1. Obserwacja klasztoru wokół Jasnej Góry z uwzględnieniem zachowania się zgromadzonych tam pątników oraz młodzieży studenckiej, dokumentowanie ciekawszych momentów przy pomocy fotografii operacyjnej oraz informowanie kierownictwa¹²⁵ sztabu.
2. Realizacja zadań na obserwację odnoszących się głównie do dziennikarzy, korespondentów zagranicznych oraz cywilnego personelu dyplomatycznego.
3. Obserwacja attaches wojskowych państw kapitalistycznych.
4. Spisywanie numerów rejestracyjnych i dokumentowanie samochodów służbowych zaparkowanych na parkingach.

II. ^dSposób realizacji:^{d126}

Ad. 1. Celem prowadzenia obserwacji terenów położonych wokół klasztoru Jasna Góra, wykorzystane zostaną cztery punkty zakryte z następującym rozmieszczeniem:

a) ^ePunkt zakryty Nr 1.^{e127}

Punkt zakryty Nr 1 mieścić się będzie przy ul. Kordeckiego Nr 2 w Szpitalu Chorób Kobiety. Z punktu tego możliwym będzie prowadzenie obserwacji pątników zgromadzonych na Placu Centralnym przed klasztorem, oraz napływ osób zdążających z kierunku Gnaszyna i Dźbowa¹²⁸

¹²¹ aa Luka podkreślona kolorem czarnym.

¹²² Liczba porządkowa „1.” wpisana odręcznie kolorem niebieskim w miejscu zaznaczonym czarnymi kropkami.

¹²³ bb Tekst podkreślony kolorem czarnym.

¹²⁴ cc Tekst podkreślony kolorem czarnym.

¹²⁵ W oryginale: kierownictwo.

¹²⁶ dd Tekst podkreślony kolorem czarnym.

¹²⁷ ee Tekst podkreślony kolorem czarnym.

¹²⁸ W oryginale: Dźbowa.

Zadaniem wywiadowców obsługujących ten punkt będzie śledzić zachowanie i frekwencję pątników, oraz informować o tym Sztab Służby Bezpieczeństwa.

b) ^fPunkt zakryty Nr 2.^{f129}

Punkt zakryty Nr 2 mieścił się będzie przy zbiegu ul. 3-go Maja i Wieluńskiej. Z punktu tego obserwować się będzie Plac Centralny od strony północno-wschodniej, oraz napływ pątników ze śródmieścia.

Obsługa punktu zakrytego informować będzie na bieżąco przy pomocy radiostacji kierownictwo Sztabu Służby Bezpieczeństwa.

c) ^gPunkt zakryty Nr 3.^{g130}

Punkt zakryty Nr 3 będzie się mieścił przy zbiegu ulic Al. N.M.P. [Alej Najświętszej Maryi Panny – dop. J.D.] i Puławskiego. Z punktu tego prowadzona będzie obserwacja pątników zdążających ze śródmieścia. Wywiadowcy obsługujący ten punkt śledzić będą frekwencję i nastroje¹³¹ przybywających osób, oraz informować na bieżąco Sztab Służby Bezpieczeństwa.

d) ^hPunkt zakryty Nr 4.^{h132}

Punkt Nr 4 mieścił się będzie na Pl. Biegańskiego. Z punktu tego możliwym będzie obserwować gromadzenie się młodzieży studenckiej, oraz napływu pątników od strony ulic Kilińskiego, Modzelewskiego, Dąbrowskiego i z dworca P.K.P.

e) Celem dokumentowania ciekawszych momentów zachowania się pątników na Placu Centralnym przewiduje się grupę obserwacyjną wyposażoną w aparaty fotograficzne odkryte, oraz dokumenty legalizacyjne CAF.

Ad 2. Z konsultacji z Wydz. II-gim wynika, że ilość zadań na obserwację ze względu na ograniczone możliwości ich realizacji będzie również ograniczona i obejmie tylko ciekawszych figurantów. Spodziewamy się, że zadania będą dotyczyć figurantów zamieszkałych na terenie częstochowskich hoteli.

Mogą to być niektórzy dziennikarze, korespondenci i dyplomaci cywilni zaskutkujący na szczególne zainteresowanie operacyjne.

Zadania oraz figurantów pod obserwację przekazywać będą oficerowie operacyjni Wydziału II-go zakwaterowani w hotelu w Częstochowie.

Analiza obecnej sytuacji a także nasze możliwości wskazują na to, że równocześnie prowadzić będziemy mogli dwóch figurantów.

Ad. 3. Służba Ruchu Drogowego dysponująca wykazami samochodów dyplomatycznych o każdorazowym zbliżaniu się takiego pojazdu do granic miasta lub jego zaparkowaniu na parkingu natychmiast będzie informować drogą radiową

¹²⁹ ^{ff} Tekst podkreślony kolorem czarnym.

¹³⁰ ^{ff} Tekst podkreślony kolorem czarnym.

¹³¹ W oryginale: nastroje.

¹³² ^{ff} Tekst podkreślony kolorem czarnym.

Sztab Służby Bezpieczeństwa.

Ad. 4. W pobliżu terenu Jasnej Góry usytuowane będą cztery miejsca do parkowania pojazdów mechanicznych. Biorąc pod uwagę nasze możliwości do realizacji tego zadania wydzieli się grupę wywiadowców, którzy będą spisywać numery rejestracyjne pojazdów i dokumentować za pomocą zdjęć fotograficznych.

III. ^gSiły i środki oraz ich dyslokacja^{g133}

1. ^hSiły ludzkie^{h134}

- a) Do obsługi czterech punktów zakrytych wymagane jest 8 wywiadowców.
- b) Do prowadzenia obserwacji klasycznej planuje się 16 wywiadowców.
- c) Dla dokumentowania zachowania się pątników 4 wywiadowców.
- d) Do obserwacji attaches wojskowych planuje się 3 wywiadowców.
- e) Do realizacji zadań na terenie parkingów planuje się 2 wywiadowców.
- f) Do pełnienia dyżurów:

- obsługa radiostacji centralnej w Sztapie 2 wywiadowców,
- w miejscu zakwaterowania 2 wywiadowców,
- do kierowania grupami obserwacyjnymi przewiduje się 3 Kierowników Sekcji.

Do realizacji wynikających z niniejszego planu przewiduje się zaangażować 37 wywiadowców, 3 Kier.[owników – dop. J.D.] Sekcji, oraz Z-cę Naczelnika Wydziału „B”.

2. ⁱSprzęt technicznyⁱ¹³⁵

a) ^jŚrodki łączności^{j136}

^k„Teleporty”^{k137}:

- Do obsługi 4 punktów zakrytych przewiduje się 4 radiotelefony typu „Teleport” z zasilaniem sieciowym i akumulatorowym.
- Do zabezpieczenia łączności z „Bazą” jeden radiotelefon typu „Teleport”.
- Do dyspozycji grupy obserwacyjnej w hotelu jeden radiotelefon typu „Teleport”.
- Rezerwa 2 „Teleporty”.

^l„Liliputy”^{l138}:

- Do dyspozycji Sztabu Służby Bezpieczeństwa przydziela się 4 radiotelefony typu „Liliput”.

¹³³ ^{gg} Tekst podkreślony kolorem czarnym.

¹³⁴ ^{hh} Tekst podkreślony kolorem czarnym.

¹³⁵ ⁱⁱ Tekst podkreślony kolorem czarnym.

¹³⁶ ^{jj} Tekst podkreślony kolorem czarnym.

¹³⁷ ^{kk} Tekst podkreślony kolorem czarnym.

¹³⁸ ^{ll} Tekst podkreślony kolorem czarnym.

b) ¹³⁹Środku transportu¹³⁹

- Do dyspozycji grup obserwacyjnych przydziela się 4 samochody służbowe.
- Do obsługi parkingów 2 samochody służbowe.
- Dla dowozu sprzętu, garderoby oraz dla zastosowania jako punkt zakryty jeden samochód marki „Nysa”.¹⁴⁰

c) ^mSprzęt fotograficzny^{m141}

- Do dyspozycji grup obserwacyjnych, które będą prowadziły obserwację klasyczną przydziela się trzy różne modele fotograficzne.
 - Do dyspozycji wywiadowców prowadzących obserwację na terenie parkingów 2 różne modele.
 - Do dyspozycji grupy obserwacyjnej, która będzie prowadzić obserwację za attaches 1 model fotograficzny i aparat bez kamuflażu.
 - Do dyspozycji wywiadowców obsługujących punkty zakryte 4 aparaty bez kamuflażu w tym aparaty z teleobiektywami.
 - Do dyspozycji grupy obserwacyjnej zalegalizowani jako reporterzy C.A.F. 4 aparaty foto. odkryte.
 - Rezerwa – 2 aparaty zakamuflowane i jeden aparat odkryty.
- Dla szybkiej obróbki fotograficznej zorganizuje się doraźny punkt foto. w „Bazie” Wydz. „B”.

Łącznie przewiduje się 8 aparatów zakamuflowanych, 10 aparatów odkrytych i jedną kamerę filmową.

d) ⁿSprzęt optycznyⁿ¹⁴²

- Do obsługi punktów zakrytych Nr 1 i Nr 2 dwie lornetki.¹⁴³
- Rezerwa – luneta typu „Tajwan”.

e) ^oŚrodki maskowania^{o144}

- Dla zmiany wyglądu zewnętrznego wywiadowców biorących udział w obserwacji klasycznej, wykorzystana będzie garderoba operacyjna i specjalna, oraz podręczne rekwizyty.

^pDyslokacja^{p145}

- Baza Nr 1 zakwateruje 12 wywiadowców.

¹³⁹ ^h Tekst podkreślony kolorem czarnym.

¹⁴⁰ W oryginale bez kropki.

¹⁴¹ ^{mm} Tekst podkreślony kolorem czarnym.

¹⁴² ⁿⁿ Tekst podkreślony kolorem czarnym.

¹⁴³ W oryginale przecinek i kropka.

¹⁴⁴ ^{oo} Tekst podkreślony kolorem czarnym.

¹⁴⁵ ^{pp} Tekst podkreślony kolorem czarnym. Mjr Daniel Las w latach 1964–1969 był naczelnikiem Wydziału „B” KW MO w Katowicach. Vide: W. Dubiański, op. cit., s. 68.

W hotelach „Dworcowy”, „Mały”

Naczelnik Wydziału „B”:
mjr mgr inż. D. Las¹⁴⁶

^rWykonano 2 egz.^{r147}

Egz. Nr¹⁴⁸ 1 – Naczelnik Wydz. IV¹⁴⁹

Egz. Nr 2 – Wydz. „B”

Źródło: Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu Oddziału w Katowicach, sygn. IPN Ka 056/56, t. 1: Materiały dotyczące uroczystości kościelnych na Jasnej Górze dnia 03-05-1968 r., k. 13–19.

Dokument 5.

Wykaz¹⁵⁰

tajnych współpr.[acowników – dop. J.D.] zaangażowanych do zabezp.[ieczenia – dop. J.D.] na J.[asnej – dop. J.D.] Górze w dniu 3 maja 1968 r. oraz w ogóle zabezp. obiektów

Lp ¹	Pseudonim	Na czym kontakcie	Uwagi
1	Jadwiga ²	kier. G. IV Kupeczyk R. kpt. ³	J. Góra
2	Zenon ⁴	st. insp. Nawrot W. kpt.	J. Góra
3	Janek ⁵	st. insp. Ceglarek Cz. por. ⁶	J. Góra
4	Ryszard ⁷	st. insp. Ceglarek Cz. por. ⁸	J. Góra
5	Ryś ⁹	insp. Boczek St. sierż. ¹⁰	J. Góra
6	Waldek ¹¹	insp. Boczek St. sierż. ¹²	J. Góra
7	Wacław ¹³	kier. G. IV Kupeczyk R. kpt.	J. Góra
8	Dziekan ¹⁴	kier. G. IV Kupeczyk R. kpt.	J. Góra
9	Górski	insp. Wypchlak ¹⁵ Cz. por. ¹⁶	huta
10	Janusz	insp. Wypchlak Cz. por.	huta
11	Niski	insp. Wypchlak Cz. por.	huta i J. Góra
12	Grzybowski	ofic. SB Stolarczyk ¹⁷ A. ppor.	PKP
13	Mateusz	ofic. SB Stolarczyk A. ppor. ¹⁸	PKP
14	Student	ofic. SB Stolarczyk A. ppor. ¹⁹	Politechnika
15	Szejna	ofic. SB Stolarczyk A. ppor.	Politechnika

¹⁴⁶ W oryginale poniżej podpis nieczytelny kolorem zielonym.

¹⁴⁷ ^r Tekst podkreślony kolorem czarnym.

¹⁴⁸ W oryginale po nr kropka.

¹⁴⁹ W oryginale II poprawione odręcznie kolorem niebieskim na IV.

¹⁵⁰ Cały dokument pismem odręcznym, kolorem niebieskim.

UROCZYSTOŚCI JASNOGÓRSKIE 3 MAJA 1968 ROKU...

16	Varia	ofic. SB Abramowicz ²⁰ J. ppor.	J. Góra
17	Ford	ofic. SB Abramowicz J. ppor.	Politechnika i J. Góra
18	Czarny	insp. Wolski Henryk por.	J. Góra i obcokrajowcy
19	Rysiek	insp. Wolski Henryk por.	J. Góra i obcokrajowcy
20	Wiktor	insp. Wolski Henryk por.	obcokrajowcy
21	Nauczyciel	ofic. SB Bartosik ²¹ Z. ppor.	Hotele
22	Julia	ofic. SB Bartosik Z. ppor. ²²	Hotele
23	Janek	ofic. SB Bartosik Z. ppor. ²³	Hotele
24	Alfa ²⁴	insp. Ogrodnik ²⁵ R. por.	J. Góra
25	Lusiek ²⁶	insp. Betka M. kpt. ²⁷	— —
26	Bolek ²⁸	insp. Betka M. kpt.	— —
27	Skrzetuski ²⁹	insp. Betka M. kpt.	— —
28	Edward ³⁰	insp. Adamski ³¹ J. ppor. ³²	— —
29	Stanisław ³³	insp. Adamski J. ppor.	— —
30	Walek ³⁴	insp. Adamski J. ppor. ³⁵	— —
31	Kalinowski ³⁶	insp. Wnęko S. por.	— —
32	Marian ³⁷	insp. Wnęko S. por. ³⁸	— —
33	Irena	insp. Wnęko S. por.	— —
34	Alek	insp. Baka T. por. ³⁹	— —
35	Wif	insp. Baka T. por. ⁴⁰	— —
36	Marian	insp. Baka T. por. ⁴¹	— —
37	X-1	Z-ca Kom. Puchała R. ppłk	— —
38	Kalina	Z-ca Kom. Puchała R. ppłk	— —
39	Lech	Z-ca Kom. Syjota Wł. ppłk	— —
40			
41			
42			
43			

Z-ca Kom. Sł. Bezp. K.M.P. MO
Częstochowa
—|| ppłk R. Puchała

Źródło: Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi
Polskiemu Oddziału w Katowicach, sygn. IPN Ka 056/56, t. 1: Materiały dotyczące uroczystości

BIBLIOGRAFIA

Źródła

- Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu Oddziału w Katowicach, sygn. IPN Ka 056/56, t. 1: Materiały dotyczące uroczystości kościelnych na Jasnej Górze dnia 03-05-1968 r.
- *Biuletyn Informacji Publicznej*, Instytut Pamięci Narodowej Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, <http://katalog.bip.ipn.gov.pl> [dostęp 28.11.2015].
- *21 marca 1968, Warszawa, Pismo konferencji Episkopatu Polski do Premiera J. Cyrankiewicza potępiające metody stosowane przez Służbę Bezpieczeństwa oraz popierające postulaty młodzieży akademickiej*, [w:] P. Raina, *Kościół w PRL. Kościół katolicki a państwo w świetle dokumentów 1945–1989*, t. 2: lata 1960–74, Poznań 1995.
- Kronika RP, PKF/12B, [http://www.kronikarp.pl/szukaj,10964,tag-689447, strona-1](http://www.kronikarp.pl/szukaj,10964,tag-689447,strona-1) [dostęp 10.11.2015].

Opracowania

- Dubiański W., *Województwo katowickie*, [w:] *Aparat bezpieczeństwa w Polsce. Kadra kierownicza*, t. 2: 1956–1975, red. P. Piotrowski, Warszawa 2006.
- Dudek A., Gryz R., *Komuniści i Kościół w Polsce (1945–1989)*, Kraków 2006.
- Eisler J., *Marzec 1968. Geneza, przebieg, konsekwencje*, Warszawa, 1991.
- Eisler J., *Polski rok 1968*, Warszawa 2006.
- Fertacz S., Miroszewski K., *Marzec 1968 roku w województwie katowickim*, Katowice 2009.
- Fijałkowska B., *Partia wobec religii i Kościoła w PRL*, t. 2, cz. 2: 1964–1970, Olsztyn 2001.
- Jarząbek W., Madajczyk P., Szymoniczek J., *1968 and the Polish – West German Relations*, Warszawa 2013.
- Kowalski L., *Jaruzelski generał ze skazą. Biografia wojskowa generała armii Wojciecha Jaruzelskiego*, Poznań 2012.
- Kamiński Ł., *Wokół praskiej wiosny. Polska i Czechosłowacja w 1968 roku*, Warszawa 2004.
- Madajczyk P., *Cień roku '68*, Warszawa 2012.
- Neja J., *Katowice i województwo katowickie*, [w:] *Oblicze Marca 1968*, red. K. Rokicki, S. Stępień, Warszawa 2004.
- Wolsza T., *Częstochowa w latach 1957–1970*, [w:] *Częstochowa. Dzieje miasta i Klasztoru Jasnogórskiego*, t. 4: *Dzieje miasta i klasztoru po 1945 roku*, red. K. Kersten, Częstochowa 2007.
- Wrocński J. (SCJ), *Ks. prof. Stanisław Ferdynand Pasternak (1921–1999)*, „Prawo Kanoniczne” 2000, nr 1–2.
- Żaryn J., *Dzieje Kościoła katolickiego w Polsce (1944–1989)*, Warszawa 2003.

Streszczenie

UROCZYSTOŚCI JASNOGÓRSKIE 3 MAJA 1968 ROKU W MATERIAŁACH SŁUŻBY BEZPIECZEŃSTWA

W artykule przedstawione są dokumenty Służby Bezpieczeństwa z 1968 r. Dotyczą one operacji zabezpieczenia – obserwacji i dokumentacji uroczystości kościelnych w dniu 3 maja na Jasnej Górze. Pokazują one zakres zainteresowań, a także użyte siły i środki podczas działań aparatu bezpieczeństwa. Materiał uzupełnia informacje na temat stosunku państwa do Kościoła w okresie PRL, wskazuje jak dużą rolę przywiązywano do religijności Polaków i że traktowano to jako zachowanie wrogie i niebezpieczne dla systemu. Szczególną wagę przywiązywano do zainteresowania tymi uroczystościami przez gości z krajów kapitalistycznych.

Słowa kluczowe: Służba Bezpieczeństwa, Kościół, inwigilacja, 1968, Częstochowa, święto.

Summary

JASNA GÓRA CEREMONIES ON 3RD MAY 1968 IN THE DOCUMENTS OF THE SECURITY SERVICE

The article presents the documents of SB (Polish communist Security Service) from 1968 related to procedures of securing - observing and documenting - religious ceremonies held on 3rd May in Jasna Góra Monastery. They depict the scope of interests of the security apparatus as well as forces and measures used during its actions. The material complements the information on the Church-state relations in the period of Polish People's Republic and emphasizes how much attention was paid to the religiousness of Poles, which was treated as hostile and dangerous behaviour towards the system. The authorities also attached particular importance to guests from capitalist countries, who were interested in such ceremonies.

Keywords: Security Service, church, surveillance, 1968, Czestochowa, holiday.

NOTY O AUTORACH

ŁUKASZ PABICH – historyk, doktorant w Zakładzie Historii Wojskowej Instytutu Historii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, przygotowuje dysertację poświęconą wojnie polsko-tureckiej w latach 1633–1634, pod kierunkiem dra hab. Macieja Franza, prof. UAM.

WITALIJ BOHATYREWICZ – historyk sztuki, doktor nauk humanistycznych, absolwent Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, aktualnie zajmuje się zagadnieniami związanymi z dziewiętnastowiecznymi architektami oraz zamkiem Radziwiłłów w Nieświeżu w XIX-I poł. XX w.

NATALLIA SLIŽ – historyk, doktor nauk humanistycznych, zatrudniona w Białoruskim Instytucie Prawoznawstwa, filii grodzieńskiej, specjalizuje się w historii rodziny szlacheckiej, historii ślubu szlacheckiego, historii Grodna w XVI–XVIII w.

PRZEMYSŁAW GORZAŁKA – historyk, doktorant w Instytucie Historii Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, przygotowuje dysertację poświęconą sprawom wojskowym w działalności Komisji Rządzącej z 1807 r., pod kierunkiem prof. dra hab. Tadeusza Srogosza.

JAROSŁAW KRASNODEBSKI – historyk, doktorant w Instytucie Historii i Archiwistyki UMK, specjalizuje się w historii Polskich Kresów Wschodnich w okresie międzywojennym, przygotowuje dysertację pod kierunkiem prof. dra hab. Aleksandra Smolińskiego.

ANETA A. DUDA – absolwentka Studium Bibliotekarskiego oraz Wydziału Filologiczno-Historycznego Akademii Pomorskiej w Słupsku na kierunku historia, doktorantka w Instytucie Historii Akademii Pomorskiej w Słupsku, przygotowuje dysertację na temat polskich rodów arystokratycznych w XIX w., pod kierunkiem prof. dra hab. Piotra Kołakowskiego, promotor pomocniczy dr Jarosław Durka.

ЛАРИСА АРЖАКОВА (Larysa Arżakowa) – historyk, doktor habilitowany, docent Państwowego Uniwersytetu w Sankt Petersburgu, zatrudniona w Katedrze Historii Krajów Słowiańskich i Bałkańskich Instytutu Historii Państwowego Uniwersytetu w Sankt Petersburgu, specjalizując się w historii rosyjskiej i polskiej myśli społecznej XIX w., w tym w historiografii rosyjskiej, związanej z badaniami historii Polski.

ANDRZEJ TICHOMIROW – historyk i kulturoznawca, doktorant w Instytucie Historii Nauki PAN w Warszawie, redaktor pisma „Belarusian Review”.

AGATA BORAL – pedagog, doktor nauk humanistycznych w dyscyplinie historia, pracownik samorządowy, od lat związana z Urzędem Miasta Częstochowy, specjalizuje się w historii samorządu i kultury regionu częstochowskiego w latach

II Rzeczypospolitej.

MACIEJ JANIK – historyk, doktor habilitowany nauk humanistycznych w dyscyplinie historia, prof. AJD, zatrudniony w Instytucie Historii Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, zajmuje się źródłami historycznymi w przestrzeni kultury popularnej i edukacji oraz problemami, treściami i metodami badań regionalnych.

MAREK NITA – historyk, archiwista, doktor nauk humanistycznych, zatrudniony w Instytucie Historii Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, zajmuje się badaniami dziejów gospodarczych ziem polskich w XIX i XX w.

JAROSŁAW DURKA – historyk, doktor nauk humanistycznych, pracownik nieetatowy w Instytucie Historii Uniwersytetu Opolskiego, nauczyciel historii w Zespole Szkół Publicznych nr 1 w Myszkowie, doradca metodyczny z historii w Regionalnym Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie.

DOMINIKA RYCHEL-MANTUR – historyk, doktorantka w Zakładzie Historii Nowożytnej XIX wieku Instytutu Historii Uniwersytetu Śląskiego, przygotowuje dysertację doktorską poświęconą działalności politycznej Tadeusza Matuszewicza (1765–1819), pod kierunkiem dra hab. Dariusza Nawrota, prof. UŚ.

SEBASTIAN LIWOCH – historyk, doktorant w Instytucie Historii Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, przygotowuje dysertację poświęconą życiu i działalności płk. Franciszka Niepokólczyckiego (1901–1974), pod kierunkiem prof. dra hab. Tadeusza Dubickiego.

MARZENA FORMA – filolog, doktorantka w Instytucie Historii oraz Literaturoznawstwa Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, przygotowuje dysertację poświęconą działalności politycznej i twórczości literackiej Wandy Wasilewskiej (1905–1964), pod kierunkiem prof. dra hab. Tadeusza Dubickiego.

ARTUR KRAMER vel ROBERT BAGRIT – rekonstruktor zajmujący się odtwarzaniem realiów trzynasto- i osiemnastowiecznych, w przeszłości członek grup rekonstrukcyjnych: Bractwo Rycerskie „Orzeł i Lew”, Koło Rekonstrukcji Historycznej „IlloTempore”, Infanterie Regiment 52 z Gdańska, obecnie sierżant kompanii Garnizonu Fortecy Częstochowskiej.

WYKAZ SKRÓTÓW ZASTOSOWANYCH W PRZYPISACH

Nazwy archiwów i bibliotek oraz przechowywanych w nich zespołów:

AACz – Archiwum Archidiecezji Częstochowskiej im. ks. Walentego Patykiewicza
AAN – Archiwum Akt Nowych w Warszawie
AGAD – Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie
AJG – Archiwum Jasnogórskie w Częstochowie
AK – Archiwum Kameralne (w AGAD)
AKR – Akta Komisji Rządzącej (w AGAD)
AmCz – Akta m. Częstochowy (w APCz)
ANK – Archiwum Narodowe w Krakowie
APB – Archiwum Państwowe w Bydgoszczy
APCz – Archiwum Państwowe w Częstochowie
AKP – Archiwum Królestwa Polskiego (w AGAD)
APK – Archiwum Państwowe w Katowicach
APŁ – Archiwum Państwowe w Łodzi
APP – Archiwum Państwowe w Poznaniu
AR – Archiwum Radziwiłłów (w AGAD)
ARN Korespondencja – Archiwum Radziwiłłów z Nieborowa Korespondencja (w AGAD)
AT – Archiwum Tyzenhauza (w AGAD)
BCzart – Biblioteka Muzeum książąt Czartoryskich w Krakowie
BJ – Biblioteka Jagiellońska w Krakowie
BN – Biblioteka Narodowa w Warszawie
BPAUiPAN – Biblioteka Polskiej Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Nauk w Krakowie
BUW – Biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego
BZNO – Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu
KM – Księgi Metrykalne (w AACz)
LVIA – Lietuvos Valstybės Istorijos Archyvas (Litewskie Państwowe Archiwum Historyczne)
VUB, Rs – Vilniaus Universiteto Biblioteka, Rankraščių skyrius (Biblioteka Uniwersytetu Wileńskiego, Dział rękopisów)
ДАІФО – Державний Архів Івано-Франківської Области (Państwowe Archiwum Obwodowe w Iwano-Frankowsku na Ukrainie)
ДАГВ – Дзяржаўны АРХІЎ ГРОДЗЕНСКАЙ ВОБЛАСЦІ (Archiwum Państwowe OBWODU GRODZIENSKIEGO)
ГАРО – Государственный Архив Ровенской Области (Państwowym Archiwum Obwodu Rówieńskiego w Równem na Ukrainie)
РГИА – Российский Государственный Исторический Архив (Rosyjskie Państwowe Archiwum Historyczne w Petersburgu)
РУС – Ровенский Уездный Суд (w ГАРО)

Wydawnictwa ciągłe, źródłowe i wydawnictwa:

Dz. U. - Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej
Dz. Pr. - Dziennik Praw Państwa Polskiego

„GCz” - „Goniec Częstochowski”

MPH – *Monumenta Poloniae Historica*

MPH SN – *Monumenta Poloniae Historica Series Novae*

PSB – *Polski słownik biograficzny*

SGKP – *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*

SMHW – „Studia i Materiały do Historii Wojskowości”

VL - *Volumina Legum. Przedruk Zbioru Praw*

Inne:

арк. (аркуш) – karta (opis archiwalny)

вип., вып. – выпуск, выпуск (wydanie)

b.n. – brak numeracji (paginacji lub foliacji)

cit. a: – cytowane za:

confer. – porównaj

cz., ч. – część

eadem – też

f., ф. – fond

idem – tenże

ibidem – tamże

j.a. – jednostka archiwalna

k. – karta

кн. – księga

msp. – maszynopis

nn. – następne (strony lub karty)

nr, № - numer (czasopisma)

оп. – opis

op. cit. – dzieło cytowane

red., ред., ed. – redaktor

s., c., p. – strona

спр. (справа) – sprawa (opis archiwalny)

t., т., Bd. – tom

[w:], [в:], [in:] – w danej pracy

vide: – zobacz

z. – zeszyt



ISSN: 2450-4688